

v.z.w. ARABEL

ARABEL a.s.b.l.

NIEUWSBRIEF VAN DE
BELGISCHE ARACHNOLOGISCHE VERENIGING

FEUILLE DE CONTACT DE LA
SOCIÉTÉ ARACHNOLOGIQUE DE BELGIQUE

VOORZITTER / PRÉSIDENT :	Rop Bosmans Ooievaarstraat 98 9000 Gent
ONDERVOORZITTER / VICE-PRÉSIDENT :	Jan Bosselaers Rerum Novarumlaan 2 2340 Beerse
SECRETARIS / SECRÉTAIRE :	Rudy Jocqué Veeweidestraat 92, 3040 Huldenberg
PENNINGMEESTER / TRÉSORIER :	Johan Van Keer Bormstraat 204 bus 3 1880 Kapelle-op-den-Bos
WEBMASTER :	Arnaud Henrard Rue de Namur 69/2 1300 Wavre
EDUCATIEVE ACTIVITEITEN / ACTIVITÉS ÉDUCATIVES	Marc Alderweireldt Begoniastraat 5 9090 Melle
REDACTEUR NIEUWSBRIEF / REDACTEUR FEUILLE DE CONTACT	Léon Baert leopold I-plein 3A 8400 Oostende
BEHEERDER BEELDENBANK / ADMINISTRATEUR PHOTOTHÈQUE	Koen van Keer Boomgaardstraat 79 2018 Antwerpen
BEHEERDER DATABANK / ADMINISTRATEUR BANQUE DE DONNEES	Frederik Hendrickx Hoekskenstraat 11 9070 Heusden
LIDGELD / COTISATION:	20 Euro
REKENING / COMPTE:	IBAN: BE65 0014 4419 4196 BIC: GEBABEBB Vermelding: "Lidgeld / cotisation ARABEL"

Geciteerd in / Cité dans : **Zoological Record.**

Leescommissie / Commission de lecture: Marc Alderweireldt, Léon Baert, Robert Bosmans, Arnaud Henrard, Rudy Jocqué, Kevin Lambeets, Isabelle Sauvage, Koen Van Keer.

Redactie / Rédaction : Léon Baert.

Vertalingen naar het Frans / Traductions en français: Léon Baert.

Vertalingen naar het Engels / Traductions en anglais: Rudy Jocqué.

Onderzoek naar spinnen in 6 oud-bosrelicten in de provincie Vlaams-Brabant

Jorg Lambrechts *, Johan Van Keer ** & Eugene Stassen ***

*Natuurpunt Studie, Coxiestraat 11, B-2800 Mechelen

jorg.lambrechts@natuurpunt.be

** Bormstraat 204 bus 3, B-1880 Kapelle-op-den-Bos

*** Elderenweg 19, B-3770 Riemst

Samenvatting

In de periode april-oktober 2013 werd een bodemvalonderzoek uitgevoerd in 6 bossen in de provincie Vlaams-Brabant. Het betreft Butselbos (Boutersem, Lubbeek), Hellebos (Kampenhout, Steenokkerzeel), Tienbunderbos (Aarschot), Lembeekbos (Halle), Gravenbos (Grimbergen) en Margijsbos (Huldenberg). Er zijn in elk bos 4 locaties onderzocht met telkens twee bodemvallen; in totaal zijn dus 24 locaties bemonsterd.

*Er zijn bij dit onderzoek 2851 spinnen gevangen, verdeeld over 87 spinnensoorten, waarvan er 17 op de Rode lijst voor Vlaanderen zijn opgenomen, waaronder *Apostenus fuscus*, *Dysdera erythrina*, *Haplodrassus silvestris*, *Saloca diceros*, *Walckenaeria corniculans* en *Hahnia pusilla*.*

Résumé

Durant la période d'avril à octobre 2013, 24 sites dans six forêts (4 sites par forêt) dans la province de Vlaams-Brabant ont été échantillonnés à l'aide de pièges au sol (2 par site). Les forêts sont Butselbos (Boutersem, Lubbeek), Hellebos (Kampenhout, Steenokkerzeel), Tienbunderbos (Aarschot), Lembeekbos (Halle), Gravenbos (Grimbergen) et Margijsbos (Huldenberg).

*2851 araignées ont été identifiées appartenant à 87 espèces, dont 17 espèces sont reprises dans la liste rouge rédigée pour la Flandre, entre autres *Apostenus fuscus*, *Dysdera erythrina*, *Haplodrassus silvestris*, *Saloca diceros*, *Walckenaeria corniculans* et *Hahnia pusilla*.*

Summary

During the period April to October 2013, 24 locations in 6 different forests (4 locations in every forest) in the Province of Vlaams-Brabant were sampled by means of pitfall traps. The forests are Butselbos (Boutersem, Lubbeek), Hellebos (Kampenhout, Steenokkerzeel), Tienbunderbos (Aarschot), Lembeekbos (Halle), Gravenbos (Grimbergen) and Margijsbos (Huldenberg).

*We found 2851 spiders, belonging to 87 spider species of which 17 are mentioned in the Red List for Flanders. We found *Apostenus fuscus*, *Dysdera erythrina*, *Haplodrassus silvestris*, *Saloca diceros*, *Walckenaeria corniculans* and *Hahnia pusilla*, amongst others.*

Inleiding

Natuurpunt Studie voerde in 2013 en 2014 een onderzoek uit waarbij we samen met vrijwilligers de fauna van 6 bossen in Vlaams-Brabant inventariseerden. Dit 'Bijzonder Natuurbeschermingsproject' (BNBP) is gefinancierd door de Provincie Vlaams-Brabant.

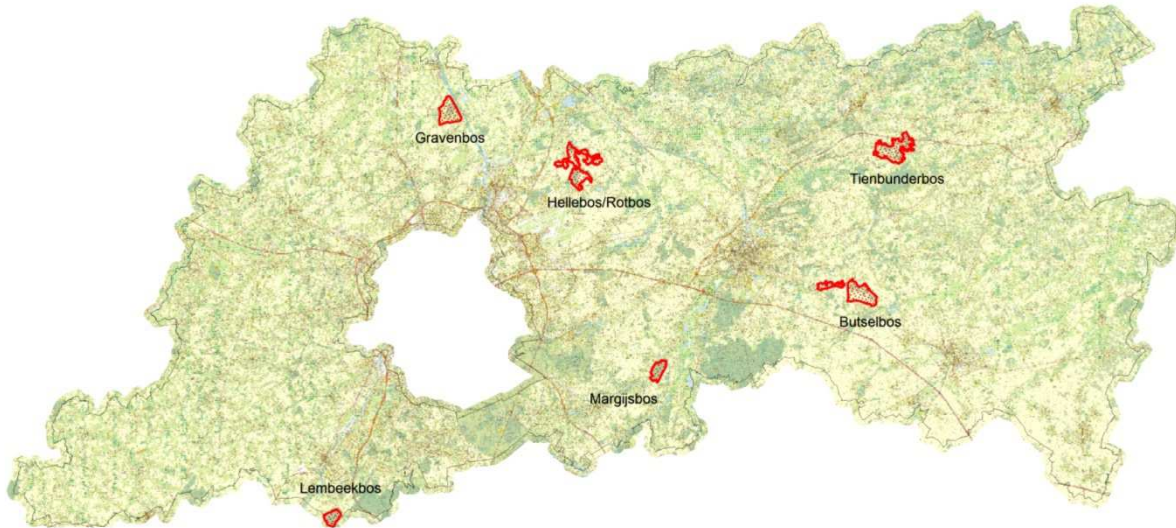
Een belangrijke doelstelling was om te achterhalen in welke mate 6 relatief grote bosrelicten in Vlaams-Brabant nog typische bossoorten herbergen. Er waren namelijk nog grote kennislacunes daaromtrent. Deze 6 bossen zijn niet onderzocht in het kader van het zeer omvangrijke bossenonderzoek door DE BAKKER *et al.* (2009).

De 6 onderzochte bosgebieden betreffen:

- Butselbos, deels in Boutersem en deels in Lubbeek;
- Hellebos, deels in Kampenhout en deels in Steenokkerzeel;
- Tienbunderbos in Rillaar (Aarschot);
- Lembeekbos in Lembeek (Halle);
- Gravenbos in Humbeek (Grimbergen);

- Margijsbos in Loonbeek (Huldenberg);

Figuur 1 situeert de bossen binnen de provincie Vlaams-Brabant. De bossen worden verderop in dit artikel meer gedetailleerd op topografische kaart getoond.

Figuur 1: Situering van de 6 geselecteerde bosgebieden binnen de provincie Vlaams-Brabant.

We inventariseerden gericht bepaalde soort(groep)en, sommige in 2013 (bijvoorbeeld de spinnen) en andere in 2014:

- nachtvinders
- solitaire bijen
- loopkevers
- spinnen
- mieren

Het rapport van dit onderzoek (D'HAESELEER *et al.*, 2014) vindt men hier:

<https://www.natuurpunt.be/publicatie/inventarisatie-van-bosrelicten-vlaams-brabant>.

Voorliggend artikel behandelt het onderzoek naar de spinnenfauna.

Methodiek

1. Enkel bodemvalonderzoek

De methodiek was bodemvalonderzoek. Per bosfragment werden 4 locaties bepaald waar telkens twee bodemvallen werden ingegraven, met onderlinge afstand van enkele m tot ca. 20m. Per locatie is de inhoud van deze 2 bodemvallen telkens samengevoegd bij het ledigen. De bodemvallen werden gevuld met een 4% formoloplossing en een beetje detergent voor verlaging van de oppervlaktespanning.

De bodemvallen zijn geplaatst in het voorjaar van 2013, meer bepaald op:

- 20 maart 2013: Butselbos;
- 3 april: Hellebos;
- 4 april: Tienbunderbos;
- 17 april: Lembeekbos;
- 17 april: Gravenbos;
- 19 april: Margijsbos;

De vallen zijn vervolgens circa om de twee weken geledigd, tot half oktober. Dan zijn ze opgehaald. Het initiële doel was om de bemonstering in alle gebieden in maart te starten, maar het extreem koude voorjaar van 2013 weerhield ons daarvan.

2. Beschrijving en situering van de onderzochte locaties

We bespreken voor de 6 onderzochte bosgebieden telkens de 4 locaties waar (telkens 2) bodemvallen geplaatst zijn. Voor meer foto's van de onderzochte locaties verwijzen we naar het rapport (D'HAESELEER *et al.*, 2014).

1. Butselbos te Boutersem en Lubbeek

De locaties zijn oplopend genummerd van west naar oost.

Figuur 1: Situering van de 4 met bodemvallen onderzochte locaties (BU1 tot BU4) in Butselbos.

BU1

Deze locatie, met als toponiem Hondsberg, situeert zich in een bos dat niet direct aansluit bij het grotere deel van Butselbos. In de boomlaag domineert Amerikaanse eik over een groot deel van het bos. De bodemvallen zijn echter geplaatst aan een groepje oude Zomereiken.

Het bos sluit aan bij de bovenloop van de Molenbeek, met andere woorden: er situeren zich natte ecotopen in de directe omgeving.

BU2

Deze locatie betreft een lichtrijke plek. Zomereiken domineren de boomlaag, aangevuld met een enkele Amerikaanse eik. Adelaarsvaren, bramen, Kamperfoelie en zaailingen van Amerikaanse eik zijn talrijk in de kruidlaag.

Figuur 2: BU2 is een lichtrijke (open) plek waar Zomereiken de boomlaag domineren. 18 juli 2013.
(Foto: Jorg Lambrechts).

BU3

Zomereik domineert de boomlaag. Er is een beperkte struiklaag, met Hazelaar. De kruidlaag wordt gedomineerd door bramen en Kamperfoelie is talrijk.

BU4

Amerikaanse eik domineert de boomlaag. Er is nauwelijks enige ondergroei aanwezig (open kaal 'doorkijkbos').

2. Hellebos-Rotbos te Kampenhout en Steenokkerzeel

HB1

Op deze locatie is in het verleden een rabattensysteem aangelegd.

- Boomlaag: veel Zomereik, 1 forse Amerikaanse eik en 1 forse Beuk;
- Struiklaag: veel Hazelaar, 1 Lijsterbes;
- Kruidlaag: weinig; bedekking ca. 20%; vooral bramen;

HB2

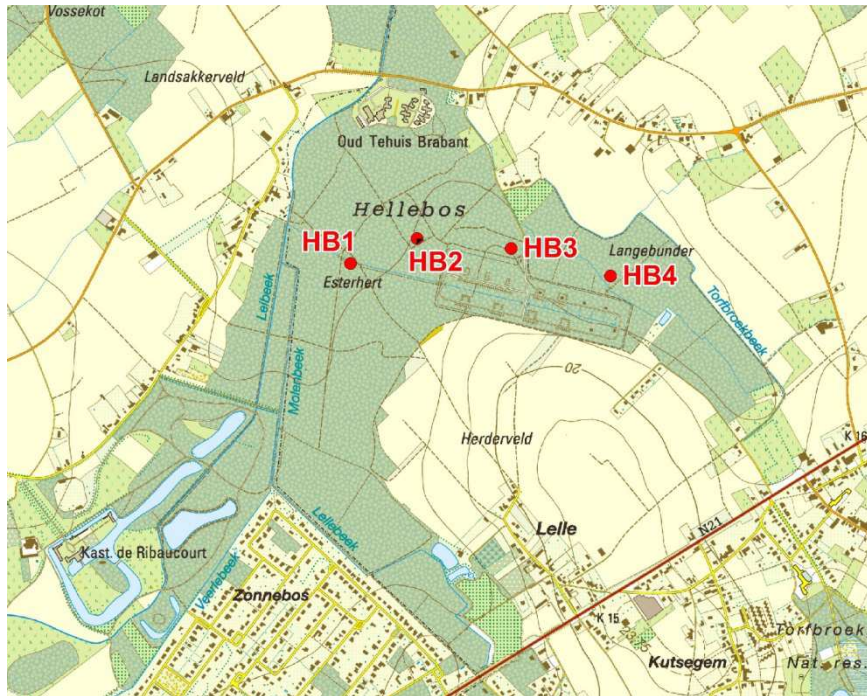
- Boomlaag: veel Zomereik; een berk sp. en een Beuk;
- Struiklaag: veel Hazelaar, 1 Lijsterbes;
- Kruidlaag: ter hoogte van val 1: bedekking ca. 50%; vooral bramen; ook zeer veel kiemplanten van Es; ter hoogte van val 2: geen kruidlaag;

Eén val is opgesteld langs dood liggend hout.

HB3

Beide bodemvallen zijn opgesteld op de oeverwal van een beekje.

- Boomlaag: Esdoorn sp., Es, Amerikaanse eik en Kers sp.;
- Struiklaag: Meidoorn en Hazelaar;
- Kruidlaag: veel bramen; Hondsdraf, Slanke sleutelbloem en Ruwe smeleving;

Figuur 4: Situering van de 4 met bodemvallen onderzochte locaties (HB1 tot HB4) in het Hellebos.

HB4

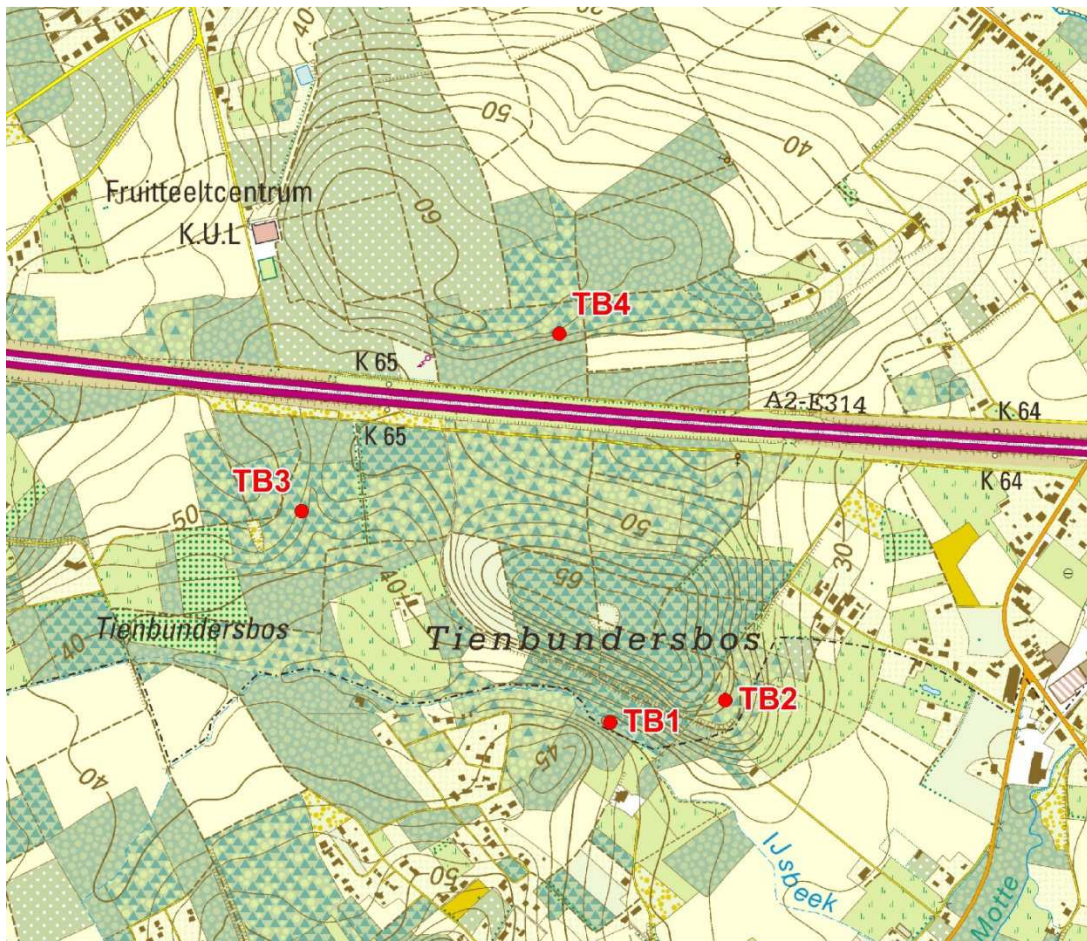
Op deze locatie is in het verleden een rabattensysteem aangelegd. Er is zeer veel dood hout aanwezig.

- Boomlaag: veel Zomereik, 1 Es;
- Struiklaag: veel Hazelaar, enkele Esdoorns;
- Kruidlaag: slechts ca. 10% bedekking; veel zaailingen van Es, Klimop, weinig braam;

Figuur 5: Op locatie HB4 is zeer veel dood hout aanwezig. 18 september 2013.
(Foto Jorg Lambrechts).

3. Tienbunderbos te Rillaar (Aarschot)

Figuur 6 : Situering van de 4 met bodemvallen onderzochte locaties (TB1 tot TB4) in het Tienbunderbos.

TB1

Dit is een vochtige tot natte locatie langs de IJbeek (Winterbeek), aan de voet van een helling. Het is er donker op de bodem door de dichte struik- en boomlaag. De bodem is daardoor kaal en wellicht ook (deels) door de winternatte situatie.

- Boomlaag: Esdoorn; iets verder is Grove den dominant.
- Struiklaag: Hazelaar, Vlier, Esdoorn
- Kruidlaag: Klimop, Geel nagelkruid, Bosanemoon, Echte valerian en Gevlekte aronskelk:

TB2

Deze locatie situeert zich boven op een helling. Het is er droog.

- Boomlaag: Amerikaanse eik is dominant, Berk sp. komt lokaal frequent voor. Deze laatste was de dominante pionier na een brand (mededeling Luc Vanden Abeele).
- Struiklaag: Amerikaanse eik, Amerikaanse Vogelkers en Krentenboomje;
- Kruidlaag: braam is dominant

TB3

Deze locatie situeert zich net ten zuiden van de E314, in een klein zijvalleitje van de IJbeek.

- Boomlaag: Zomereik is dominant, maar er komen ook 2 zeer forse Amerikaanse eiken voor. Voorts ook Tamme kastanje en iets verder van de vallen ook veel Grove den, Zwarte den, Lork en Berk sp..
- Struiklaag: Tamme kastanje komt frequent voor, ook Amerikaanse vogelkers en een Hulst;

- Kruidlaag: braam en Brede stekelvaren zijn frequent aanwezig, iets minder ook Kamperfoelie; zaailingen van Amerikaanse eik zijn abundant;

Figuur 7: Zicht op TB3. 4 juli 2013. (Foto: Jorg Lambrechts).

TB4

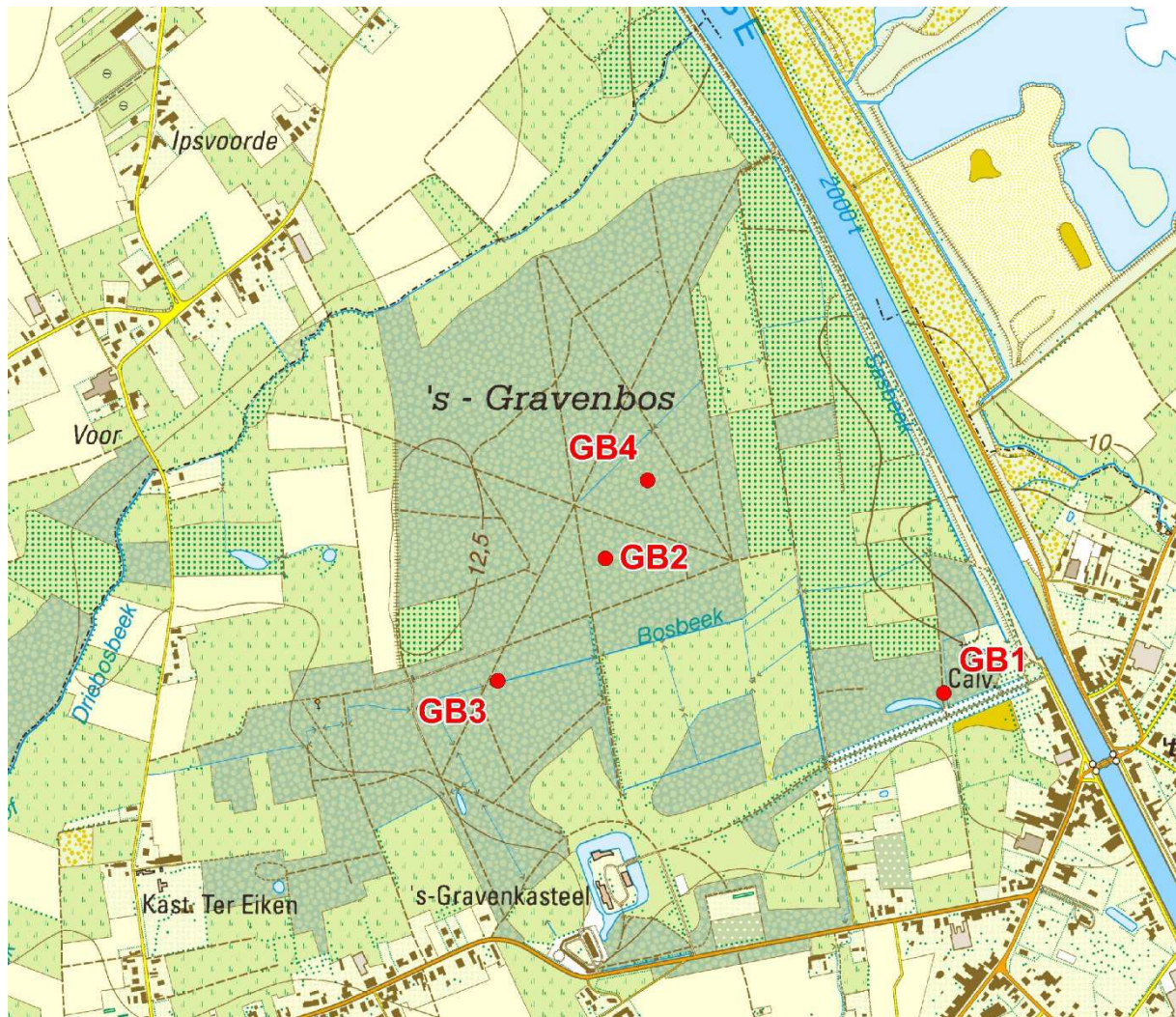
Deze locatie situeert zich ten noorden van de E314.

- Boomlaag: vooral Beuk (oude ex.) met bijmenging van Grove den, Zomereik en Amerikaanse eik;
- Struiklaag: beperkt: Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Robinia;
- Kruidlaag: plaatselijk bramen; dik pakket onverteerde bladeren;

Figuur 8: Zicht op de locatie TB4. 4 juli 2013. (Foto: Jorg Lambrechts).

4. Gravenbos te Humbeek (Grimbergen)

Figuur 9: Situering van de 4 met bodemvallen onderzochte locaties (GB1 tot GB4) in het Gravenbos.

GB1

- Boomlaag: oude Zomereiken;
- Struiklaag: veel Esdoorn;
- Kruidlaag: geen;

GB2

Deze locatie situeert zich langs de Bosbeek en één val is op de droge oeverwal hiervan geplaatst.

- Boomlaag: dikke oude Zomereik, Es en Tamme kastanje;
- Struiklaag: Hazelaar;
- Kruidlaag: beperkt: vrij veel braam en beetje Ruwe smele en Boszegge;

Vlabbij situeert zich een jonge aanplant van Es, met een dichte kruidlaag.

Figuur 10: Bodemval langs dik liggend dood hout. 12 augustus 2013. (Foto Jorg Lambrechts).

GB3

- Boomlaag: veel oude Zomereiken, een Esdoorn, viertal Tamme kastanje en een Beuk;
- Struiklaag: beperkt, Esdoorn sp.;
- Kruidlaag: beperkt: plaatselijk vrij veel braam

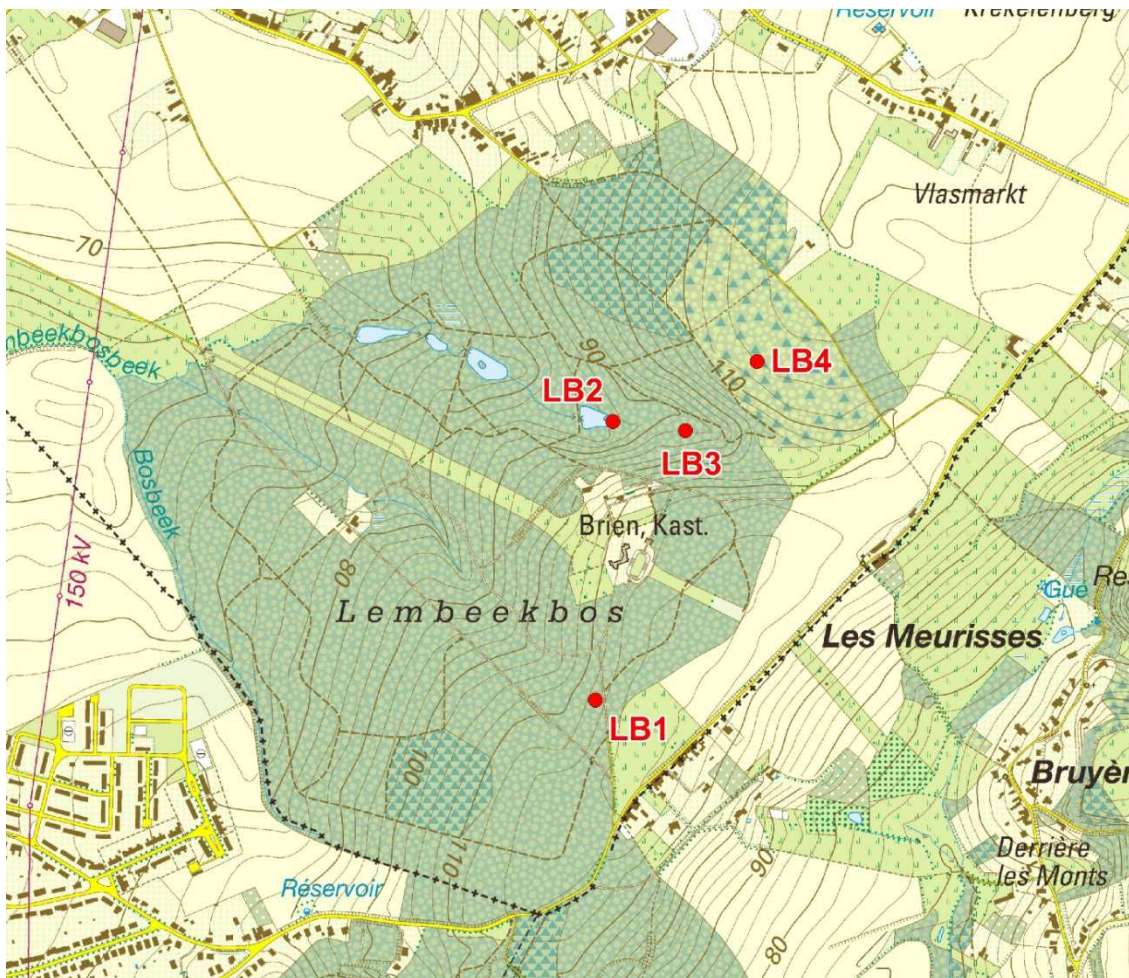
Figuur 11: Locatie GB3: één bodemval stond aan de voet van een dikke Zomereik (achtergrond, waar Jacques Olemans de val leedigt), de andere aan liggend dood hout (voorground). 12 augustus 2013. (Foto Jorg Lambrechts).

GB4

- Boomlaag: de hoofdboomsoort is populier; enkele Essen, Boskersen en jonge eiken komen voor;
- Struiklaag: beperkt, meidoorn en vlier;
- Kruidlaag: 100% bedekking: klimop (a), Zevenblad (La), Brandnetel (o), Robertskruid (o) en Hondsdraf

Op deze locatie is –in tegenstelling tot de overige drie locaties in ‘s Gravenbos- een dichte kruidlaag aanwezig. Er is vrij veel dood hout aanwezig en de vallen zijn nabij een droogstaande gracht geplaatst.

5. Lembeekbos te Lembeek (Halle)

Figuur 12: Situering van de 4 met bodemvallen onderzochte locaties (LB1 tot LB4) in het Lembeekbos.

LE1

Er is veel dood hout aanwezig op deze locatie.

- Boomlaag: dominantie van oude Beuken; 1 Zomereik, 2 Amerikaanse eiken;
- Struiklaag: Hazelaar is abundant; enkele Vlieren, 1 Haagbeuk, 1 Tamme kastanje en 2 Esdoorns;
- Kruidlaag: bedekking ca. 40%; bramen en stekelvarens;

LE2

Deze locatie is zeer nat. Het is de verlandingszone van een vijver.

- Boomlaag: beperkt: een Es, 2 Tamme kastanjes, een Berk sp.
- Struiklaag: enkele Zwarte elzen;

- Kruidlaag: Ijle zegge is frequent tot abundant; Brandnetel lokaal frequent; Groot heksenkruid, Grote wederik;

Figuur 13: Zicht op locatie LB2. 25 september 2013. (Foto Jorg Lambrechts).

LE3

Deze locatie situeert zich in een droogdal. Eén val is opgesteld aan een boomstronk, aan de rand van een open plek. De andere val stond meer beschaduwd.

- Boomlaag: dominantie van Beuk; 1 forse Zomereik;
- Struiklaag: Esdoorn: frequent; 2 Hazelaar, 1 Haagbeuk;
- Kruidlaag: bedekking ca. 80% aan open plek (vlakbij val 1) en slechts ca. 20% aan val 2; Stekelvarens zijn abundant, Groot heksenkruid, Witte klaverzuring en Ijle zegge zijn plaatselijk frequent; bramen slechts occasioneel;

LE4

Dit is een erg open bos, op het plateau.

- Boomlaag: veel Beuk en Zomereik, enkele berken sp. en Amerikaanse eiken;
- Struiklaag: afwezig;
- Kruidlaag: enkel bramen; zeer beperkt aan val 1 onder de Beuken (ca; 20% bedekking), meer rond val 2 (ca. 80%);

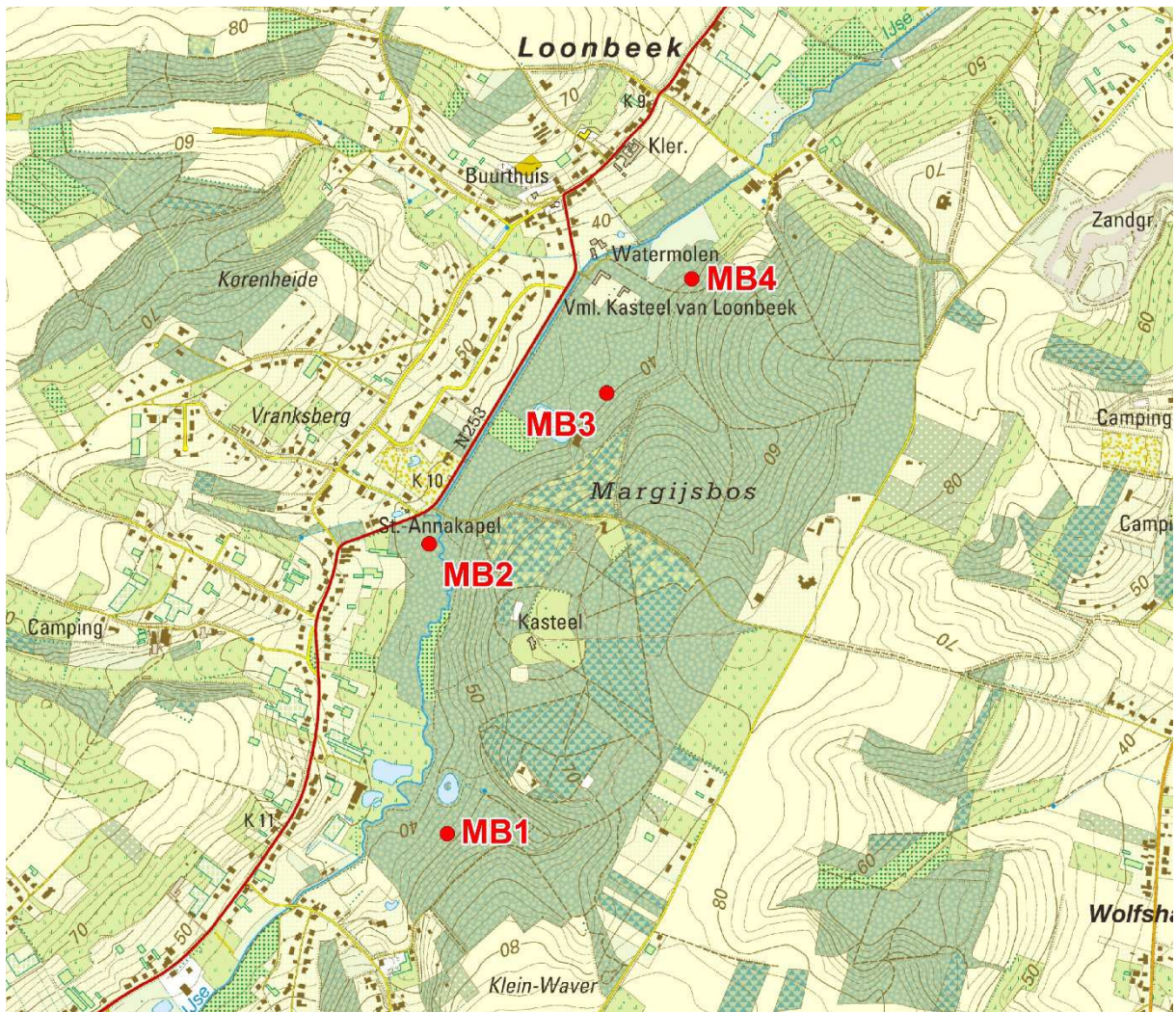

Figuur 14: Locatie LB4. Één val stond opgesteld in een Beukenbestand. 25 september 2013. (Foto Jorg Lambrechts).

Figuur 15: Locatie LB4. De tweede val stond opgesteld langs een dode berk, op een lichtrijke open plek. 25 september 2013. (Foto Jorg Lambrechts).

6. Margijsbos te Loonbeek (Huldenberg)

Figuur 16: Situering van de 4 met bodemvallen onderzochte locaties (MB1 tot MB4) in het Margijsbos te Loonbeek.

De locaties zijn oplopend genummerd van zuid naar noord.

MB1

Een val staat op een lichtrijke locatie, de andere op een donkere locatie.

- Boomlaag: oude Essen en oude populieren (met Maretakken!); enkele Amerikaanse vogelkersen; vlakbij is een bestand waar Robinia dominant is;
- Struiklaag: Hazelaar, Aalbes;
- Kruidlaag: divers: Boshyacint, Bosgierstgras, Groot heksenkruid (abundant), Geel nagelkruid, veel zaailingen van Es, veel Wijfjesvaren, veel bramen, Moerasmuur, Ruwe smele, Vogelmelk;

MB2

Dit bestand is nat en situeert zich vlakbij een grote zeggenvegetatie. Een val staat langs een brede gracht (zie Figuur 28).

- Boomlaag: Es en Els;
- Struiklaag: veel Kardinaalsmuts en Aalbes;
- Kruidlaag: divers: veel Slanke sleutelbloem, Grote muur, Moerasspirea, Robertskruid (frequent), Dagkoekoeksbloem, Engelwortel, Geel nagelkruid, Bosandoorn.

Figuur 17: Zicht op locatie MB1, waar Paul Nuyts de bodemvallen ledigt. 3 juni 2013.
(Foto Jorg Lambrechts).

MB3

Een val is geplaatst op een lichtrijke plek met 3 liggende dode berken geplaatst, de andere tussen veel Gewoon haarmos.

- Boomlaag: Zachte berk is dominant; her en der een eik sp.;
- Struiklaag: Lijsterbes is abundant; enkele Essen;
- Kruidlaag: braam en Adelaarsvaren zijn abundant, Kamperfoelie frequent en er komen veenmossen voor. Ook Kussentjesmos en Dubbelloof.

Figuur 18: MB3 is een lichtrijk Zachte-berkenbestand met veel Kamperfoelie. 3 juni 2013.
(Foto Jorg Lambrechts).

Figuur 19: Een van beide bodemvallen op locatie MB3 is geplaatst op een lichtrijke plek met 3 liggende dode berken. 3 juni 2013. (Foto Jorg Lambrechts).

MB4

Dit is een lichtrijk bestand op vochtige tot natte bodem. Eén val is langs een bronbeekje geplaatst, de andere tussen een ijle zeggenvegetatie.

- Boomlaag: Es is dominant; Zwarte els frequent;
- Struiklaag: Lijsterbes en Aalbes komen frequent voor;
- Kruidlaag: Braam en Speenkruid zijn abundant, voorts ook Kamperfoelie, Pinksterbloem (de variant 'picris'), Slanke sleutelbloem, Kleefkruid, Robertskruid, Engelwortel en Moerasspirea.

Figuur 20: Een val van locatie MB4 staat langs een bronbeekje. 3 juni 2013. (Foto Jorg Lambrechts).

Resultaten

1. Algemene bevindingen

In totaal zijn 2851 spinnen gevangen in de 6 Vlaams-Brabantse bossen en op naam gebracht (zie Tabel 1). Ze behoren tot 87 spinnensoorten, waarvan 17 soorten opgenomen zijn in de Rode lijst van MAELFAIT *et al.* (1998), met name in de categorieën:

- Bedreigd: *Apostenus fuscus*, *Dysdera erythrina*, *Haplodrassus silvestris*;
- Kwetsbaar: *Coelotes terrestris*, *Euryopis flavomaculata*, *Hahn timer helveola*, *Oedothorax gibbosus*, *Pachygnatha listeri*, *Pardosa lugubris*, *Pardosa saltans*, *Saloca diceros*, *Tegenaria silvestris* en *Walckenaeria corniculans*;
- Zeldzaam: *Inermocoelotes inermis*, *Histopona torpida*, *Pardosa hortensis*.
- Onvoldoende gekend: *Hahn timer pusilla*.

Er zijn 4 soorten waarvan in de loop van het onderzoek meer dan 200 exemplaren zijn gevangen. Het betreft de Bospiraat (*Pirata hygrophilus*) (423 ex), de Zwarthandboswolfspin (*Pardosa saltans*) (413 ex), de Gewone bostrechterspin (*Coelotes terrestris*) (344 ex.) en de Lentestrooiselspin (*Microneta viaria*) (233 ex). We volgen de naamgeving volgens BOSMANS (2009) behalve voor enkele soorten waar er inmiddels alweer een wijziging plaats vond, met name *Eurocoelotes inermis* werd *Inermocoelotes inermis*, *Meioneta rurestris* werd *Agyneta rurestris* en *Malthonica picta* werd *Eratigena picta*.

2. Bespreking van de spinnenfauna per bos

Per bos wordt aangegeven welke spinnensoorten gevangen zijn en in welke aantallen. Ook staat de Rode-lijststatus en voor de Rode-lijstsoorten de habitatvoorkeur (volgens MAELFAIT *et al.*, 1998) vermeld.

De afkortingen van de habitats zijn:

- Fdd: droog loofbos (+d: met veel dood hout; +v: randen);
- Fdwo: nat loofbos, open;
- Fdmo: moerassig loofbos, open;
- God: droog, oligotroof (voedselarm) grasland (+r: met ruige zones);

2.1 Butselbos

- Er zijn in het Butselbos in totaal 839 spinnen gevangen, verdeeld over 45 soorten (zie Tabel 2). Hiervan zijn 11 soorten opgenomen in de Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998): 2 als bedreigd, 6 kwetsbaar, 2 zeldzaam en 1 onvoldoende gekend.
- Van deze soorten zijn er 6 met een binding aan dood hout. Twee soorten die open lichtrijke plekken en bosranden verkiezen, zijn bijzonder goed vertegenwoordigd.
- Er is in het Butselbos een grote lengte aan bosranden aanwezig en op een aantal plaatsen beheert ANB ook aanpalende (of eerder: door het bos ingesloten) graslanden, en wordt er aandacht besteed aan geleidelijke bosranden. Dit werpt zijn vruchten af.
- Opmerkelijk tenslotte is dat *Walckenaeria corniculans*, een soort van natte loofbossen, goed vertegenwoordigd is. De soort is gevonden op alle 4 onderzochte locaties, die nochtans onderling ver uit elkaar liggen.

Tabel 1: Overzicht van de aangetroffen spinnensoorten in 6 bossen in Vlaams-Brabant, met vermelding van de totale vangstaantallen en de Rode Lijststatus.

Soort	Rode Lijst	Aantal	Soort	Rode Lijst	Aantal
<i>Agroeca brunnea</i>		103	<i>Microneta viaria</i>		233
<i>Agyneta ramosa</i>		16	<i>Monocephalus fuscipes</i>		17
<i>Agyneta rurestris</i>		1	<i>Neon reticulatus</i>		3
<i>Alopecosa pulverulenta</i>		5	<i>Neriere clathrata</i>		8
<i>Antistea elegans</i>		1	<i>Oedothorax agrestis</i>		9
<i>Apostenus fuscus</i>	B	1	<i>Oedothorax apicatus</i>		2
<i>Ballus chalybeius</i>		1	<i>Oedothorax gibbosus</i>	K	2
<i>Bathyphantes gracilis</i>		1	<i>Oedothorax retusus</i>		1
<i>Bathyphantes nigrinus</i>		3	<i>Ozyptila praticola</i>		21
<i>Centromerus brevipalpus</i>		10	<i>Ozyptila trux</i>		49
<i>Centromerus sylvaticus</i>		25	<i>Pachygnatha clercki</i>		6
<i>Ceratinella scabrosa</i>		3	<i>Pachygnatha listeri</i>	K	38
<i>Cicurina cicur</i>		5	<i>Palliduphantes pallidus</i>		7
<i>Clubiona lutescens</i>		1	<i>Pardosa amentata</i>		40
<i>Clubiona terrestris</i>		3	<i>Pardosa hortensis</i>	Z	1
<i>Coelotes terrestris</i>	K	344	<i>Pardosa lugubris</i>	K	124
<i>Dicymbium tibiale</i>		5	<i>Pardosa palustris</i>		1
<i>Diplocephalus latifrons</i>		4	<i>Pardosa saltans</i>	K	413
<i>Diplocephalus picinus</i>		30	<i>Phrurolithus festivus</i>		3
<i>Diplostyla concolor</i>		110	<i>Pirata hygrophilus</i>		423
<i>Dysdera erythrina</i>	B	31	<i>Pocadicnemis pumila</i>		1
<i>Enoplognatha thoracica</i>		2	<i>Porrhomma egeria</i>		1
<i>Eratigena picta</i>		41	<i>Robertus lividus</i>		14
<i>Erigone atra</i>		1	<i>Saaristoia abnormis</i>		16
<i>Ero furcata</i>		4	<i>Saloca diceros</i>	K	2
<i>Euryopis flavomaculata</i>	K	1	<i>Tapinopa longidens</i>		3
<i>Gonatium rubellum</i>		3	<i>Tegenaria silvestris</i>	K	1
<i>Gongyliidium latebricola</i>		1	<i>Tenuiphantes cristatus</i>		3
<i>Gongyliidium rufipes</i>		6	<i>Tenuiphantes flavipes</i>		138
<i>Hahn timer helveola</i>	K	1	<i>Tenuiphantes tenuis</i>		14
<i>Hahn timer montana</i>		2	<i>Tenuiphantes zimmermanni</i>		47
<i>Hahn timer pusilla</i>	OG	3	<i>Trochosa terricola</i>		80
<i>Haplodrassus silvestris</i>	B	28	<i>Walckenaeria acuminata</i>		5
<i>Helophora insignis</i>		1	<i>Walckenaeria atrotibialis</i>		18
<i>Histocona torpida</i>	Z	62	<i>Walckenaeria corniculans</i>	K	39
<i>Inermocoelotes inermis</i>	Z	52	<i>Walckenaeria cucullata</i>		10
<i>Linyphia hortensis</i>		10	<i>Walckenaeria dysderoides</i>		1
<i>Linyphia triangularis</i>		3	<i>Walckenaeria furcillata</i>		4
<i>Macrargus rufus</i>		66	<i>Walckenaeria nudipalpis</i>		1
<i>Maso sundevalli</i>		1	<i>Walckenaeria obtusa</i>		2
<i>Mermessus trilobata</i>		3	<i>Xysticus lanio</i>		2
<i>Metellina mengei</i>		1	<i>Xysticus ulmi</i>		2
<i>Metellina merianae</i>		1	Totaal aantal exemplaren		2851
<i>Metellina segmentata</i>		2	Aantal soorten		87
<i>Micrargus herbigradus</i>		48	Aantal Rode Lijstsoorten		17

Tabel 2: Spinnen aangetroffen in bodemvallen op 4 locaties in het Butselbos in 2013.

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	BU1	BU2	BU3	BU4	Totaal
<i>Agyneta rurestris</i>			1				1
<i>Agroeca brunnea</i>			3	16	4	3	26
<i>Alopecosa pulverulenta</i>					1		1
<i>Ballus chalybeius</i>					1		1
<i>Centromerus brevipalpus</i>			3	4	1		8
<i>Centromerus sylvaticus</i>			1	1			2
<i>Clubiona terrestris</i>					1		1
<i>Coelotes terrestris</i>	K	Fddd	8	25	43	37	113
<i>Dicymbium tibiale</i>			1				1
<i>Diplocephalus picinus</i>			10	3			13
<i>Diplostyla concolor</i>			1	3		1	5
<i>Dysdera erythrina</i>	B	Fddd	1	4	1		6
<i>Enoplognatha thoracica</i>				1			1
<i>Eratigena picta</i>			6	2	1	4	13
<i>Erigone atra</i>						1	1
<i>Ero furcata</i>			1	1			2
<i>Euryopis flavomaculata</i>	K	Godr	1				1
<i>Gongylidium rufipes</i>			3	1			4
<i>Hahnia pusilla</i>	OG			1			1
<i>Haplodrassus silvestris</i>	B	Fddd	1	2	1	16	20
<i>Histoipona torpida</i>	Z	Fddd	3	3	5	1	12
<i>Inermocoelotes inermis</i>	Z	Fddd	3	9	2		14
<i>Linyphia hortensis</i>				2			2
<i>Macrargus rufus</i>			1	5	4		10
<i>Mermessus trilobata</i>						1	1
<i>Micrargus herbigradus</i>				3	4	1	8
<i>Microneta viaria</i>			4	11	2	1	18
<i>Ozyptila praticola</i>			2	1		1	4
<i>Ozyptila trux</i>			1		1		2
<i>Pachygnatha clercki</i>					1		1
<i>Pardosa amentata</i>				13	1	10	24
<i>Pardosa lugubris</i>	K	Fddv	4	27	7	4	42
<i>Pardosa saltans</i>	K	Fddv	10	137	26	195	368
<i>Pirata hygrophilus</i>				5			5
<i>Tapinopa longidens</i>				1			1
<i>Tegenaria silvestris</i>	K	Fddd			1		1
<i>Tenuiphantes flavipes</i>			3	7	1	11	22
<i>Tenuiphantes tenuis</i>			5	2	1	2	10
<i>Tenuiphantes zimmemanni</i>					2		2
<i>Trochosa terricola</i>			4	13	1	3	21
<i>Walckenaeria atrotibialis</i>					7		7
<i>Walckenaeria corniculans</i>	K	Fdwo	16	6	9	3	34
<i>Walckenaeria cucullata</i>			2	1		2	5
<i>Walckenaeria furcillata</i>			1	1		1	3
<i>Xysticus ulmi</i>			1				1
Aantal exemplaren			101	311	129	298	839

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	BU1	BU2	BU3	BU4	Totaal
Aantal soorten			29	31	26	20	45
Aantal Rode Lijstsoorten			9	9	9	6	11

2.2 Hellebos

Er zijn in het Hellebos in totaal 528 spinnen gevangen, verdeeld over 43 soorten (zie Tabel 3). Hiervan zijn 7 soorten opgenomen in de Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998): 2 als bedreigd, 3 kwetsbaar, 1 zeldzaam en 1 onvoldoende gekend.

Het Hellebos is een vochtig bos. Een spinnensoort van moerassig loofbos, *Pachygnatha listeri*, is goed vertegenwoordigd (op drie locaties), met vooral hoge aantallen langs een beekje (HE3; 23 ex.).

Plaatselijk is er veel dood hout aanwezig maar toch zijn er maar 3 Rode-lijstsoorten met een binding aan dood hout aangetroffen (cfr. 6 soorten in Butselbos). Zeer opvallend is dat de Gewone bostrechterspin (*Coelotes terrestris*), een in Vlaanderen vrij algemene doch erg kenmerkende soort van droge loofbossen met veel dood hout, ontbreekt in Hellebos. De Leemtrechterspin (*Inermocoelotes inermis*) is evenmin aangetroffen. Wel is de Slanke bostrechterspin (*Histopona torpida*) op alle onderzochte locaties vastgesteld.

De Boscelspin (*Dysdera erythrina*) is enkel gevonden op locatie HE4 (5 ex.), waar opvallend veel dood hout aanwezig is.

Twee soorten die open lichtrijke plekken verkiezen, *Pardosa saltans* en *P. lugubris*, zijn elk met slechts 1 exemplaar gevonden. Het gaat op de vangstlocatie om zwervende dieren, want waar deze wolfspinnensoorten populaties hebben, vangt men doorgaans hoge aantallen (cfr. Butselbos).

Hierbij dient gesteld dat we vooral dichte en eerdere donkere bestanden bemonsterden. Het is dus goed mogelijk (en gezien de aanwezigheid van zwervende dieren zelfs waarschijnlijk) dat deze soorten elders in het gebied wél talrijk aanwezig zijn.

2.3 Tienbunderbos

Er zijn in het Tienbunderbos in totaal 617 spinnen gevangen, verdeeld over 46 soorten (zie Tabel 4). Hiervan zijn 7 soorten opgenomen in de Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998): 2 als bedreigd, 3 kwetsbaar en 2 zeldzaam.

Er zijn 4 soorten met een binding aan dood hout aangetroffen. Zeer opvallend is dat, net als in het Hellebos, de Gewone bostrechterspin (*Coelotes terrestris*) en Leemtrechterspin (*Inermocoelotes inermis*) ontbreken in het Tienbunderbos, maar dat de Slanke bostrechterspin (*Histopona torpida*) wél op alle onderzochte locaties is vastgesteld.

Het feit dat de Boscelspin (*Dysdera erythrina*) in redelijke aantallen is gevonden, op 2 locaties, is een indicatie dat het goed zit met de hoeveelheden dood hout.

Twee nauw verwante soorten die open lichtrijke plekken verkiezen, *Pardosa saltans* en *P. lugubris*, zijn aangetroffen. Eerstgenoemde enkel met 1 ex. in een donker bestand (TB1) dus wellicht als zwerver aldaar. *P. lugubris* is in elk onderzocht bosbestand gevonden, maar was vooral talrijk in het lichtrijke bestand TB3 (62 ex.).

2.4 Gravenbos

Er zijn in het Gravenbos in totaal 365 spinnen gevangen, verdeeld over 35 soorten (zie Tabel 5). Hiervan zijn 7 soorten opgenomen in de Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998): 1 als bedreigd, 4 kwetsbaar, 1 zeldzaam en 1 als onvoldoende gekend.

Er zijn 3 soorten met een binding aan dood hout aangetroffen. De Gewone bostrechterspin (*Coelotes terrestris*) is talrijk aanwezig op alle onderzochte locaties.

Er zijn 2 soorten aanwezig die kenmerkend zijn voor vochtige tot natte bossen en één soort die bosranden en open plekken verkiest, *Pardosa saltans*.

De spinnenfauna van Gravenbos was al eerder onderzocht, meer dan 20 jaar geleden (VAN KEER & VAN KEER, 1993). Dat onderzoek leverde 163 spinnensoorten op, waarvan 143 in het bosgedeelte zijn gevangen. Hiervan zijn 127 soorten met bodemvallen gevangen (med. Koen Van Keer). Dat is drie tot vier keer zoveel dan de 35 bij voorliggend onderzoek aangetroffen soorten. De vangstinspanning verschilde niet noemenswaardig in aantal vallen, maar wél aanzienlijk in lengte van het onderzoek. VAN KEER & VAN KEER (1993) voerden namelijk meer dan 2 volle jaarcycli uit. Het grote verschil zou mogelijk ook kunnen te verklaren zijn door een daadwerkelijke verarming van de arachnofauna.

Tabel 3: Spinnen aangetroffen in bodemvallen op 4 locaties in het Hellebos in 2013.

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	HE1	HE2	HE3	HE4	Totaal
<i>Agroeca brunnea</i>			3	4	2	6	15
<i>Agyneta ramosa</i>						3	3
<i>Centromerus sylvaticus</i>					1	2	3
<i>Ceratinella scabrosa</i>				1			1
<i>Cicurina cicur</i>				1	1	1	3
<i>Clubiona terrestris</i>				1			1
<i>Diplocephalus latifrons</i>					1		1
<i>Diplocephalus picinus</i>				1	3	5	9
<i>Diplostyla concolor</i>				2		2	4
<i>Dysdera erythrina</i>	B	Fddd				5	5
<i>Eratigena picta</i>			12	2	1	2	17
<i>Hahnia pusilla</i>	OG					1	1
<i>Haplodrassus silvestris</i>	B	Fddd			1		1
<i>Helophora insignis</i>					1		1
<i>Histoipona torpida</i>	Z	Fddd	8	2	2	1	13
<i>Linyphia hortensis</i>				1	1		2
<i>Linyphia triangularis</i>					1		1
<i>Macrargus rufus</i>			9	8	1	2	20
<i>Maso sundevalli</i>			1				1
<i>Mermessus trilobata</i>				1			1
<i>Micrargus herbigradus</i>			7	10	6	1	24
<i>Microneta viaria</i>			25	27	9	17	78
<i>Neriere clathrata</i>				2			2
<i>Ozyptila praticola</i>				1			1
<i>Ozyptila trux</i>				9	13	1	23
<i>Pachygnatha clercki</i>					1		1
<i>Pachygnatha listeri</i>	K	Fdmo	2		23	3	28
<i>Palliduphantes pallidus</i>					4		4
<i>Pardosa lugubris</i>	K	Fddv			1		1
<i>Pardosa palustris</i>					1		1
<i>Pardosa saltans</i>	K	Fddv	1				1
<i>Phrurolithus festivus</i>					2		2
<i>Pirata hygrophilus</i>			2	117	17	78	214
<i>Saariostoa abnormis</i>			5	3	1		9
<i>Tapinopa longidens</i>				1			1
<i>Tenuiphantes cristatus</i>						1	1
<i>Tenuiphantes flavipes</i>			20	1			21
<i>Tenuiphantes tenuis</i>			1				1
<i>Tenuiphantes</i>				2	2		4
<i>Trochosa terricola</i>			2	2	1		5

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	HE1	HE2	HE3	HE4	Totaal
<i>Walckenaeria acuminata</i>						1	1
<i>Walckenaeria dysderoides</i>			1				1
<i>Xysticus ulmi</i>						1	1
Aantal exemplaren			99	199	97	133	528
Aantal soorten			15	22	25	19	43
Aantal Rode Lijstsoorten			3	1	4	4	7

Tabel 4: Spinnen aangetroffen in bodemvallen op 4 locaties in het Tienbunderbos in 2013.

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	TB1	TB2	TB3	TB4	Totaal
<i>Agroeca brunnea</i>			10	12	24		46
<i>Agyneta ramosa</i>			10				10
<i>Alopecosa pulverulenta</i>			1	1			2
<i>Centromerus sylvaticus</i>			1		2		3
<i>Clubiona lutescens</i>					1		1
<i>Dicymbium tibiale</i>			1				1
<i>Diplocephalus picinus</i>			1	6	1		8
<i>Diplostyla concolor</i>				42	53	1	96
<i>Dysdera erythrina</i>	B	Fddd		6	7		13
<i>Eratigena picta</i>			1	3	2		6
<i>Ero furcata</i>			1				1
<i>Gonatium rubellum</i>				1	1		2
<i>Gongylidium rufipes</i>			1				1
<i>Hahn timer helveola</i>	K	Fddd			1		1
<i>Hahn timer montana</i>			1		1		2
<i>Haplodrassus silvestris</i>	B	Fddd		3	2	2	7
<i>Histopona torpida</i>	Z	Fddd	1	8	2	3	14
<i>Linyphia triangularis</i>			1			1	2
<i>Macrargus rufus</i>			2		2	2	6
<i>Metellina men gei</i>						1	1
<i>Metellina segmentata</i>						1	1
<i>Micrargus herbigradus</i>				7	2		9
<i>Microneta viaria</i>			6	13	38	7	64
<i>Monocephalus fuscipes</i>			3	1			4
<i>Neon reticulatus</i>			1		2		3
<i>Neriene clathrata</i>				1	1	1	3
<i>Oedothorax retusus</i>			1				1
<i>Ozyptila praticola</i>				6	2		8
<i>Pachygnatha clercki</i>			2				2
<i>Pardosa amentata</i>			1		11		12
<i>Pardosa hortensis</i>	Z				1		1
<i>Pardosa lugubris</i>	K	Fddv	4	14	62	1	81
<i>Pardosa saltans</i>	K	Fddv	1				1
<i>Phrurolithus festivus</i>				1			1
<i>Pirata hygrophilus</i>			34		57		91
<i>Robertus lividus</i>			4		2		6
<i>Saaristoa abnormis</i>			1	2	1		4
<i>Tapinopa longidens</i>					1		1

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	TB1	TB2	TB3	TB4	Totaal
<i>Tenuiphantes flavipes</i>				46	6	6	58
<i>Tenuiphantes zimmermanni</i>			1	1	5		7
<i>Trochosa terricola</i>			10	13	4		27
<i>Walckenaeria acuminata</i>			1		1		2
<i>Walckenaeria cucullata</i>				2			2
<i>Walckenaeria nudipalpis</i>			1				1
<i>Walckenaeria obtusa</i>			1	1			2
<i>Xysticus lanio</i>				1	1		2
Aantal exemplaren			104	191	296	26	617
Aantal soorten			29	23	30	11	46
Aantal Rode Lijstsoorten			3	4	6	3	7

Tabel 5: Spinnen aangetroffen in bodemvallen op 4 locaties in het Gravenbos in 2013.

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	GB1	GB2	GB3	GB4	Totaal
<i>Agroeca brunnea</i>			3		5		8
<i>Agyneta ramosa</i>						1	1
<i>Centromerus brevipalpus</i>					1		1
<i>Centromerus sylvaticus</i>				6	3		9
<i>Ceratinella scabrosa</i>				1			1
<i>Coelotes terrestris</i>	K	Fddd	16	45	24	49	134
<i>Diplocephalus latifrons</i>						2	2
<i>Diplostyla concolor</i>			2			3	5
<i>Dysdera erythrina</i>	B	Fddd	1	1	1		3
<i>Eratigena picta</i>			1				1
<i>Gonatium rubellum</i>						1	1
<i>Hahnia pusilla</i>	OG				1		1
<i>Histoipona torpida</i>	Z	Fddd	5	4	6		15
<i>Linyphia hortensis</i>			2	2	1		5
<i>Macrargus rufus</i>			12	1	8		21
<i>Mermessus trilobata</i>					1		1
<i>Micrargus herbigradus</i>			1		1	1	3
<i>Microneta viaria</i>			5	5	17	7	34
<i>Monocephalus fuscipes</i>				3	1		4
<i>Ozyptila praticola</i>			1	1	1	4	7
<i>Ozyptila trux</i>					1		1
<i>Pachygnatha listeri</i>	K	Fdmo			1	4	5
<i>Palliduphantes pallidus</i>				1		1	2
<i>Pardosa saltans</i>	K	Fddv	3	10	3		16
<i>Pirata hygrophilus</i>				2		18	20
<i>Porrhomma egeria</i>			1				1
<i>Robertus lividus</i>						1	1
<i>Saloca diceros</i>	K	Fdwo				1	1
<i>Tenuiphantes cristatus</i>				2			2
<i>Tenuiphantes flavipes</i>			29	4	2		35
<i>Tenuiphantes tenuis</i>			1				1
<i>Tenuiphantes zimmermanni</i>				4		9	13

<i>Walckenaeria atrotibialis</i>				3		5	8
<i>Walckenaeria cucullata</i>			1				1
<i>Walckenaeria furcillata</i>					1		1
Aantal exemplaren			84	95	79	107	365
Aantal soorten			16	17	19	15	35
Aantal Rode Lijstsoorten			4	4	6	3	7

2.5 Lembeekbos

Er zijn in het Lembeekbos in totaal (slechts) 272 spinnen gevangen, verdeeld over 35 soorten (Tabel 6). Hiervan zijn 8 soorten opgenomen in de Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998): 2 als bedreigd, 4 kwetsbaar en 2 als zeldzaam.

Er zijn 5 soorten met een binding aan dood hout aangetroffen, een indicatie dat dood hout goed voorradig is. De Gewone bostrechterspin (*Coelotes terrestris*) en Leemtrechterspin (*Inermocoelotes inermis*) zijn aanwezig op alle onderzochte locaties. Het Lembeekbos is het enige door ons onderzochte bos waar de Mossluiper (*Apostenus fuscus*) is vastgesteld.

Er zijn 2 soorten aanwezig die kenmerkend zijn voor vochtige tot natte bossen. *Saloca diceros* is aangetroffen in de moerasvegetatie langs de vijver (LB2; 1 ex.) en *Walckenaeria corniculans* daarentegen in het bestand op het plateau (LB4; 5 ex.).

Van de 'bosrandsoort' *Pardosa saltans* is enkel een populatie aangetroffen in het bestand LB1 en slechts één ex in bestand LB4, waar één van beide vallen nochtans in een erg lichtrijke situatie stond.

Tabel 6: Spinnen aangetroffen in bodemvallen op 4 locaties in het Lembeekbos in 2013.

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	LB1	LB2	LB3	LB4	Totaal
<i>Agroeca brunnea</i>			2		1	3	6
<i>Apostenus fuscus</i>	B	Fddd			1		1
<i>Bathyphantes nigrinus</i>				3			3
<i>Centromerus brevipalpus</i>			1				1
<i>Centromerus sylvaticus</i>			2	1	3		6
<i>Ceratinella scabrosa</i>					1		1
<i>Cicurina cicur</i>					2		2
<i>Clubiona terrestris</i>				1			1
<i>Coelotes terrestris</i>	K	Fddd	35	3	19	20	77
<i>Dysdera erythrina</i>	B	Fddd	4				4
<i>Eratigena picta</i>				1			1
<i>Ero furcata</i>						1	1
<i>Gongylidium rufipes</i>				1			1
<i>Histoipona torpida</i>	Z	Fddd	2		1	3	6
<i>Inermocoelotes inermis</i>	Z	Fddd	4	3	13	6	26
<i>Linyphia hortensis</i>						1	1
<i>Macrargus rufus</i>			5		2	2	9
<i>Metellina segmentata</i>					1		1
<i>Micrargus herbigradus</i>						3	3
<i>Microneta viaria</i>			4	2	3	29	38
<i>Monocephalus fuscipes</i>			1				1
<i>Neriere clathrata</i>			1			2	3
<i>Oedothorax agrestis</i>				5		1	6
<i>Pardosa amentata</i>			1	1		1	3

<i>Pardosa saltans</i>	K	Fddv	19			1	20
<i>Pirata hygrophilus</i>			1	10	2		13
<i>Robertus lividus</i>				1			1
<i>Saaristoa abnormis</i>					1	1	2
<i>Saloca diceros</i>	K	Fdwo		1			1
<i>Tenuiphantes flavipes</i>						2	2
<i>Tenuiphantes zimmermanni</i>			11	2	3	4	20
<i>Trochosa terricola</i>			1	1	1		3
<i>Walckenaeria acuminata</i>					1		1
<i>Walckenaeria corniculans</i>	K	Fdwo				5	5
<i>Walckenaeria cucullata</i>						2	2
Aantal exemplaren			94	36	55	87	272
Aantal soorten			16	15	16	18	35
Aantal Rode Lijstsoorten			5	3	4	5	8

2.6 Margijsbos

Er zijn in het Margijsbos in totaal (slechts) 230 spinnen gevangen. Dit is het minste van alle bossen. Het betreft 37 soorten waarvan 6 soorten zijn opgenomen in de Rode lijst (MAELFAIT *et al.*, 1998): 4 kwetsbaar en 2 als zeldzaam (zie Tabel 7).

Er zijn 3 soorten met een binding aan dood hout aangetroffen, de Gewone bostrechterspin (*Coelotes terrestris*), Leemtrechterspin (*Inermocoelotes inermis*) en Slanke bostrechterspin (*Histopona torpida*). Het betrof echter lage aantallen.

Er zijn 2 soorten gevonden die kenmerkend zijn voor vochtige tot natte bossen: *Oedothorax gibbosus* en *Pachygnatha listeri*. Twee van de onderzochte locaties waren dan ook nat. De aantallen van deze soorten waren laag. Van *Oedothorax gibbosus* zijn 2 exemplaren gevangen, een vrouwtje en een mannetje *forma tuberosus*.

Van de 'bosrandsoort' *Pardosa saltans* zijn op 3 locaties lage aantallen aangetroffen. Nochtans leek het lichtrijke bestand MB3 geschikt voor deze soort en hadden we er dus hogere aantallen verwacht.

Samenvattend kunnen we stellen dat het Margijsbos tegenviel wat betreft ecologische waarde van de spinnenfauna. De verwachtingen waren hier hoog gespannen omdat het botanisch een zeer waardevol gebied is.

Tabel 7: Spinnen aangetroffen in bodemvallen op 4 locaties in het Margijsbos in 2013.

Soorten / locaties	Rode Lijst	Voorkeur-habitat	MB1	MB2	MB3	MB4	Totaal
<i>Agroeca brunnea</i>						2	2
<i>Agyneta ramosa</i>				2			2
<i>Alopecosa pulverulenta</i>				2			2
<i>Antistea elegans</i>						1	1
<i>Bathyphantes gracilis</i>				1			1
<i>Centromerus sylvaticus</i>			2				2
<i>Coelotes terrestris</i>	K	Fddd	8		12		20
<i>Dicymbium tibiale</i>				2		1	3
<i>Diplocephalus latifrons</i>			1				1
<i>Enoplognatha thoracica</i>					1		1
<i>Eratigena picta</i>			1		1	1	3
<i>Gongylidiellum latebricola</i>					1		1
<i>Histopona torpida</i>	Z	Fddd			1	1	2

<i>Inermocoelotes inermis</i>	Z	Fddd	3		9		12
<i>Metellina merianae</i>			1				1
<i>Micrargus herbigradus</i>			1				1
<i>Microneta viaria</i>						1	1
<i>Monocephalus fuscipes</i>			2	4		2	8
<i>Oedothorax agrestis</i>				3			3
<i>Oedothorax apicatus</i>				2			2
<i>Oedothorax gibbosus</i>	K	Fdmo		2			2
<i>Ozyptila praticola</i>				1			1
<i>Ozyptila trux</i>			8		15		23
<i>Pachygnatha clercki</i>				2			2
<i>Pachygnatha listeri</i>	K	Fdmo	2	1		2	5
<i>Palliduphantes pallidus</i>					1		1
<i>Pardosa amentata</i>						1	1
<i>Pardosa saltans</i>	K	Fddv	3		2	2	7
<i>Pirata hygrophilus</i>				44	26	10	80
<i>Pocadicnemis pumila</i>					1		1
<i>Robertus lividus</i>				2		4	6
<i>Saaristoa abnormis</i>						1	1
<i>Tenuiphantes tenuis</i>				2			2
<i>Tenuiphantes zimmermanni</i>			1				1
<i>Trochosa terricola</i>			4	12	4	4	24
<i>Walckenaeria acuminata</i>						1	1
<i>Walckenaeria atrotibialis</i>				2		1	3
Aantal exemplaren			37	84	74	35	230
Aantal soorten			13	16	12	16	37
Aantal Rode Lijstsoorten			4	2	4	3	6

3. Soortbesprekingen

Apostenus fuscus, de **Mossluiper**, leeft op de bodem in bossen, maar ook op heides en kalkgrasland. In Nederland is de soort beperkt tot Zuid-Limburg en de bossen bij Nijmegen (ROBERTS, 1998). In 1997 - 1998 is de soort pas voor het eerst in Vlaanderen gevonden, bij een grootschalig onderzoek in 40 bossen, en dat leverde meteen vondsten in 9 bosgebieden op (DE BAKKER *et al.*, 2000, 2009), vooral in Beukenbossen met weinig ondergroei op lemige bodem. In 2004 en 2006 is de soort in meerdere Voerense bossen gevonden en dat waren pas de eerste vondsten voor de provincie Limburg (PLESSERS *et al.*, 2005a,b, 2007a,b,c; LAMBRECHTS & JANSSEN, 2007a,b; LAMBRECHTS *et al.*, 2013).

We vonden bij voorliggend onderzoek 1 exemplaar in Lembeekbos.

Dysdera erythrina, de **Boscelspin**, is in 5 van de 6 onderzochte bossen aangetroffen (niet in Margijsbos).

Haplodrassus silvestris, de **Bosmuisspin**, heeft volgens MAELFAIT *et al.* (1998) een voorkeur voor droog loofbos met veel dood hout. ROBERTS (1998) noemt het eveneens een soort van bossen. We vonden de soort meest in Butselbos (20 ex., op de 4 locaties), ook in Tienbunderbos (7 ex.; op 3 van de 4 locaties) en tenslotte 1 exemplaar in Hellebos.

Coelotes terrestris, de **Gewone bostrechterspin**, is een stenotope bossoort. Dit is bevestigd in een zeer omvangrijk onderzoek in 40 Vlaamse bossen, waar het globaal de derde talrijkst gevangen spinnensoort was (DE BAKKER *et al.*, 2009).

Ook in voorliggend onderzoek is het de derde talrijkst gevangen spinnensoort (344 ex.). Toch is de soort niet vastgesteld in 2 van de onderzochte bossen, in Lembeekbos en Tienbunderbos. In Margijsbos is ze slechts op 2 van de 4 onderzochte plekken gevonden. In de overige drie bossen, Butselbos, Gravenbos en Lembeekbos, is de soort wijdverspreid en talrijk: ze is er op elke onderzochte locatie gevonden.

Figuur 21: *Van Apostenus fuscus*, de Mossluiper, is bij voorliggend onderzoek een nieuwe vindplaats ontdekt, in Lembeekbos. (Foto Pierre Oger (Beeldbank ARABEL)).

Hahnia pusilla, het **Kleinste kamstaartje**, is wijd verspreid in de Benelux, maar wordt slechts plaatselijk aangetroffen, soms wel in hoge aantallen. Meestal op vochtige plekken (ROBERTS, 1998). Recent gevonden in Vlaams-Brabant in het Heibos in Kortenaken (LAMBEETS *et al.*, 2008).

We registreerden de soort in drie bossen, Butselbos, Gravenbos en Hellebos. Het ging tekens slechts om 1 gevangen exemplaar.

Histopona torpida, de **Slanke bostrechterspin**, is een kenmerkende bossoort. Ze is in voorliggend onderzoek in alle 6 onderzochte bossen en op vrijwel alle locaties gevonden, in eerder lage aantallen (1 – 8 ex.).

Figuur 22: *Histopona torpida*, de Slanke bostrechterspin (Foto Pierre Oger (Beeldbank ARABEL)).

Inermocoelotes inermis, de **Leemtrechterspin**, komt vooral op leembodems voor en is in Nederland enkel algemeen in Zuid-Limburg (ROBERTS, 1998). De Leemtrechterspin is in de helft van de door ons onderzochte bossen gevonden, met name in Butselbos (op 3 locaties), Lembeekbos (meest; op alle 4 locaties) en Margijsbos (op 2 locaties). Dit zijn de drie meest zuidelijk gelegen bossen die we onderzochten.

Pardosa lugubris, de **Zwartstaartboswolfspin**, en *Pardosa saltans*, de **Zwarthandboswolfspin**, zijn 2 'bosrandsoorten' waarvan er in Vlaanderen een relatief groot aantal vindplaatsen bekend zijn. *P. lugubris* is abundant in de bossen op zandbodem, op het Kempens plateau. *P. saltans* zou de tegenhanger zijn in bossen op voedselrijkere bodem.

In voorliggend onderzoek was *Pardosa saltans* de tweede talrijkst gevangen spinnensoort (413 ex.). De soort is in elk van de 6 bossen gevonden, zeer talrijk in Butselbos doch telkens slechts 1 exemplaar in Tienbunderbos en Hellebos.

Pardosa lugubris was minder talrijk (124 ex.) en is slechts in de helft van de bossen gevonden: talrijk en wijd verspreid over alle onderzochte locaties in Butselbos en Tienbunderbos, doch telkens slechts 1 exemplaar in Hellebos.

In Butselbos hebben beide nauw verwante soorten dus populaties op dezelfde locaties.

Figuur 23: *Pardosa saltans*, de **Zwarthandboswolfspin**, is een typische 'bosrandsoort' (Foto Gilbert Loos (Beeldbank ARABEL)).

Saloca diceros, het **Gehoord sierkopje**, is in België het vaakst gevonden in West- en Oost-Vlaanderen. Het is een soort van duinpannen, venen en bronbossen. We vonden telkens 1 exemplaar in Gravenbos en Lembeekbos.

Tegenaria silvestris, de **Steentrechterspin**, is volgens ROBERTS (1998) niet zeldzaam in de Benelux, meestal in bossen. We vingen slechts 1 exemplaar, in Butselbos.

Walckenaeria corniculans, het **Harig knobbelsierkopje**, heeft een voorkeur voor open moerasbossen (MAELFAIT *et al.*, 1998). Toch is de soort in 4 verschillende bosreservaten in Voeren in drogere ecotopen gevonden (LAMBRECHTS & JANSSEN, 2007a; LAMBRECHTS *et al.* 2013). In voorliggend onderzoek is de soort in 2 bossen gevonden. In Butselbos komt ze wijd verspreid voor, op alle 4 locaties, en vrij talrijk (in totaal 34 ex. gevangen). In Lembeekbos is ze op 1 locatie gevangen (5 ex.).

3. En hoe zat het met de loopkevers ?

In totaal zijn in de 6 Vlaams-Brabantse bossen 4537 loopkevers gevangen en op naam gebracht. Ze behoren tot 34 loopkeversoorten. Er zijn geen Rode-lijstsoorten sensu stricto aangetroffen. *Abax parallelus*, *Agonum livens* en *Notiophilus quadripunctatus* zijn opgenomen in de categorie 'zeldzaam'.

De talrijkst aangetroffen loopkeversoort, *Abax ater*, is verantwoordelijk voor bijna de helft van de totale vangstaantallen. De tweede talrijkst gevangen soort is *Pterostichus madidus*, met bijna 1000 gevangen individuen, en de derde talrijkst gevangen soort is *Carabus problematicus* (664 ex), hoewel deze laatste in slechts 2 bossen is aangetroffen. Deze drie soorten vertegenwoordigen samen 3786 exemplaren of 83% van het totaal aantal gevangen loopkevers.

Dankwoord

We zijn de provincie Vlaams-Brabant erg dankbaar dat ze het onderzoek naar bodembewonende ongewervelden mee financierden.

We danken in het bijzonder André Roelants, Paul Nuyts & Krista De Greef, Willy Laurens, Luc Vanden Abeele, Eric Gijbels en Jacques Olemans, voor het ledigen van de bodemvallen.

Referenties

- BOSMANS, R., 2009. Een herziene soortenlijst van de Belgische spinnen (Araneae). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 24 (1-3): 33-58.
- D'HAESELEER, J., LAMBRECHTS, J., NIJS, G., STASSEN, E. & VERAGHTERT, W., 2014. Inventarisatie van bosrelicten in Vlaams-Brabant. Rapport Natuurpunt Studie 2014/14, Mechelen.
- DE BAKKER D., DESENDER, K. & GROOTAERT, P., 2000. Determinatie en bio-indicatie van bosgebonden ongewervelden. 1. Bio-indicatie en standplaatsvariabelen. KBIN rapport ENT.2001.01 in opdracht van AMINAL Bos & Groen (B&G/29/98).
- DE BAKKER, D., DE VOS, B., DE BRUYN, L., DESENDER, K. & MAELFAIT, J.-P., 2009. In Flanders forests: final results of a large spider survey. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 24 (1-3): 167-198.
- LAMBEETS, K., LEWYLLE, I., LAMBRECHTS, J. & GEEBELEN, J., 2008. De regio zuidoost-Brabant : de spinnenfauna (Araneae) van het natuurreservaat Heibos te Kortenaken / Linter. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 23 (2): 41-56.
- LAMBRECHTS, J. & JANSSEN, M., 2007a. Onderzoek naar de spinnenfauna van 2 bosreservaten in Voeren (Limburg): Konenbos en Vrouwenbos. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 22 (1): 1-15.
- LAMBRECHTS, J. & JANSSEN, M., 2007b. Bijzondere spinnen in Belgisch bosreservaat op boogscheut van Nederland. *SPINED*, 23: 7-9.
- LAMBRECHTS, J. & JANSSEN, M. & STASSEN, E., 2013. Onderzoek naar de spinnenfauna van bosreservaten in Voeren (Limburg). Deel 2: Veursbos, Teuvenenberg en Broekbos. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 28 (3): 141-176.
- MAELFAIT, J.P., BAERT, L., JANSSEN, M. & ALDERWEIRELDT, M., 1998. A Red list for the spiders of Flanders. *Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Entomologie*, 68: 131-142.
- PLESSERS, I., LAMBRECHTS, J., MANNAERT, A., GABRIËLS, J. & VERHEIJEN, W. (met medewerking van E. Stassen, M. Janssen & F. Vankerkhoven), 2005a. Basisinventaris en beheerplan Konenbos gelegen te Voeren. AEOLUS in opdracht van AMINAL afdeling Bos & Groen. 127 pp.+ bijlagen.
- PLESSERS, I., LAMBRECHTS, J., MANNAERT, A., GABRIËLS, J. & VERHEIJEN, W. (met medewerking van E. Stassen, M. Janssen & F. Vankerkhoven), 2005b. Basisinventaris en beheerplan Vrouwenbos gelegen te Voeren. AEOLUS in opdracht van AMINAL afdeling Bos & Groen. 131 pp.+ bijlagen.
- PLESSERS, I., LAMBRECHTS, J., MANNAERT, A., GABRIËLS, J., VAN DER WIJDEN, B., VERBEYLEN, G. & HENDIG, P. (met medewerking van E. Stassen, M. Janssen, L. Crevecoeur & F. Vankerkhoven), 2007a. Basisinventaris en Beheerplan Bosreservaat Roodbos-Veursbos-Vossenaerde in Voeren. Arcadis Belgium (voormalig AEOLUS) in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos. 196 pp + bijlages.
- PLESSERS, I., LAMBRECHTS, J., MANNAERT, A., GABRIËLS, J., VAN DER WIJDEN, B., VERBEYLEN, G. & HENDIG, P. (met medewerking van E. Stassen, M. Janssen, L. Crevecoeur & F. Vankerkhoven), 2007b. Basisinventaris en Beheerplan Bosreservaat Teuvenenberg in Voeren. Arcadis Belgium (voormalig AEOLUS) in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos. 158 pp. + bijlages.
- PLESSERS, I., LAMBRECHTS, J., MANNAERT, A., GABRIËLS, J., VAN DER WIJDEN, B., VERBEYLEN, G. & HENDIG, P. (met medewerking van E. Stassen, M. Janssen, L. Crevecoeur & F. Vankerkhoven), 2007c. Basisinventaris en

Beheerplan Bosreservaat Broekbos in Voeren. Arcadis Belgium (voormalig AEOLUS) in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos. 102 pp. + bijlages.

ROBERTS, M. J., 1998. Tirion spinnengids. Tirion, Baarn. 397 blz.

VAN KEER, J. & VAN KEER, K., 1993. Spinnen van het Gravenbos te Humbeek. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 8 (2): 25–31.

Werken gepubliceerd in 2016 / Travaux publiés en 2016

ARANEAE BELGICA

- ALDERWEIRELDT, M. & JANSSEN, M., 2016. The occurrence of *Evarcha michaelovi* Logunov, 1992 in Belgium, replacing *Evarcha laetabunda* (C.L. Koch, 1846) on the Belgian spider checklist. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 31(3): 115-118.
- BAERT, L., 2016. The ground active spider fauna of the park area around the Royal Belgian Institute of natural Sciences (RBINS, Brussels Capital). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 31(2): 93-109.
- BAERT, L. & VANHERCKE, L., 2016. The arachnid fauna of an urban garden in the hamlet of Essenbeek (Halle, Province of Vlaams-Brabant). *Nieuwsbrief van de Belgische arachnologische Vereniging*, 31(1): 30-47.
- HÖRWEG, C., DUNLOP, J. & VAN KEER, K., 2016. Europese Spin van het jaar 2017/L'araignée Européenne de l'année 2017. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 32(3): 143-149.
- JOCQUÉ, R., BAERT, L., BOSSELAERS, J., SOUFFREAU, J., HENRARD, A., JANSSEN, M., DE SMEDT, P., ALDERWEIRELDT, M., OGER, P., BOSMANS, R., FANNES, W., JANSEN, L., DECAE, A. & SLEEUWAERT, T., (2016). An introductory study on house spiders (Araneae) in Belgium. *Arachnology*, 17(3): 129-136.
- KEKENBOSCH, R., 2016. Contribution à la connaissance de l'aranéofaune du Parc Naturel Viroin-Hermeton. Huitième partie: le "Tienne Delvaux" à Dourbes (Viroinval). *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 31(3): 126-139.
- LAMBRECHTS, J., DE KONINCK[†], H., JACOBS, M. & ZWAENEPOEL, A., 2016. De spinnenfauna van enkele natuurgebieden van het complex 'Blankenbergse Polder Zuid' (Provincie West-Vlaanderen). Onderzoek naar spinnen in functie van de opmaak van een beheerplan voor het Vlaams Natuurreservaat Paddegat-Klemskerke, het Vlaams Natuurreservaat de Lage Moere van Meetkerke en Kwetshage. *Nieuwsbrief van de Belgische arachnologische Vereniging*, 31(1): 1-24.
- LAMBRECHTS, J., VAN KEER, J., JACOBS, M. & COSYNS, E., 2016. Herstel van oude glorie in het schorrenreservaat het Zwin (Knokke-Heist, provincie West-Vlaanderen). Onderzoek naar spinnen in het kader van de monitoring van LIFE ZTAR. *Nieuwsbrief van de Belgische arachnologische Vereniging*, 31(2): 59-92.
- VAN DE POEL, S. & DE SMEDT, P., 2016. Harvestmen (Opiliones) from deciduous forest fragments in two agricultural landscapes in Flanders, Belgium. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 31(3): 119-125.
- VAN KEER, J., LAMBRECHTS, J., JACOBS, M. & KEBENBOSCH, R., 2016. *Porrhomma cambridgei* Merrett, 1994 (Araneae, Linyphiidae), a species new to the Belgian spider fauna. *Nieuwsbrief van de Belgische arachnologische Vereniging*, 31(1): 25-29.
- VANTHOURNOUT, B. & HENDRICKX, F., 2016. Hidden suppression of seks ratio distortion suggests red queen dynamics between *Wolbachia* and its dwarf spider host. *Journal of Evolutionary Biology*: 1-7.

ARANEAE EXOTICA

- ALDERWEIRELDT, M. & DE BOEVER, C., 2016. Description of the unknown female of *Drassodes difficilis* (Simon, 1878) from Spain with illustrations of the male and some zoogeographical notes (Araneae: Gnaphosidae). *Revista Ibérica de Aracnología*, 29: 34-36.
- ALIOUA, Y., BISSATI, S., KHERBOUCHE, O. & BOSMANS, R., 2016. Spiders of Sebket El Melah (Northern Sahara, Algeria) : Review and new records. *Seket*, 15(1): 33-40.
- ALLIGAND, B. & HENRARD, A., 2016. Comportement de prédation chez *Tapinesthis inermis* (Simon, 1882) (Araneae, Oonopidae). *Revue arachnologique*, 2(3) : 21-26.
- BOSMANS, R. & DE CASTRO, A., 2016. *Tenuiphantes cantabropyrenaeus* n. sp., a new linyphiid spider from the Pyrenées and Cantabria (Araneae : Linyphiidae). *Arachnology*, 17(1): 43-46.
- BOSMANS, R., KALTSAS, D., KURT, K., AYDIN, A., YAGMUR, E.A., BIRD, T.L. & HARVEY, M.S., 2016. Arachnida (pages 467-531). In: SPARROW, D & JOHN, E. (Eds.). An introduction to the wildlife of Cyprus. Terra Cypria, Cyprus. 895pp.

- BOSMANS, R., OGER, P. & PONEL, P., 2016. *Altella emilieae* Lissner, 2016 (Araneae: Dictynidae) is a junior synonym of *Chaerea maritimus* Simon, 1884 and a widespread Mediterranean halophilous species. *Arachnology*, 17 (3), 159–160.
- BOSSELAERS, J. & VAN KEER, J., 2016. A redescription of *Harpactea dufouri* (Thorell, 1873) (Araneae, Dysderidae), its occurrence outside the Balearic Islands, and some notes on the *corticalis* group of the genus. *European Journal of Taxonomy*, 222: 1-13.
- BREITLING, R., BAUER, T., GRABOLLE, A., OGER, P., PANTINI, P., VAN KEER, J., PFLIEGLER, W.P., JANTSCHER, E. & DOLANSKY, J., 2016. East meets West: on the true identity of *Cheiracanthium rupestre* and *Xysticus albomaculatus* (Arachnida: Araneae: Eutichuridae, Thomisidae). *Arachnologische Mitteilungen*, 52: 38-49.
- CREWS, S., BAERT, L. & CARMICHAEL, A., 2016. Spider stowaways: molecular data support the synonymization of *Selenops galapagoensis* with *Selenops mexicanus* (Araneae: Selenopidae) and indicate human-mediated introduction to the Galápagos Islands. *Pacific Science*, 70(2): 223-232.
- LISSNER, J. & BOSMANS, R., 2016. Description of a new *Gibbaranea* (Araneae: Araneidae) from the Western Mediterranean. *Arachnologische Mitteilungen*, 52: 25-30.
- LISSNER, J., BOSMANS, R. & HERNANDEZ-CORRAL, J., 2016. Description of a new ground spider from Majorca, Spain, with the establishment of a new genus *Chatzakia* n. gen. (Araneae: Gnaphosidae). *Arachnology*, 17(3): 142-146.
- NDUWARUGIRA, D., JOCQUÉ, R., HAVYARIMANA, F., MPAWENAYO, B. & ROISIN, Y., 2016. Role of termite mounds on the distribution of spiders in miombo woodland of south-western Burundi. *Arachnology*, 17(1): 28-38.
- VIDAL, E., JACQUET, C., DEREPA, B. & OGER, P., 2016. Découverte en France de *Neriere hammeni* (Van Helsdingen, 1963) (Araneae, Linyphiidae). *Revue arachnologique*, 2(3) : 6-8.
- OGER, P. & GROS, P., 2016. Découverte en France de *Coscinida tibialis* Simon, 1895 (Araneae, Theridiidae). *Revue arachnologique*, 2(3) : 11-13.
- OGER, P. & PICARD, J., 2016. Découverte en France d'*Euryopsis saukea* Levi, 1951 (Araneae, Theridiidae). *Revue arachnologique*, 2(3) : 9-10.

PSEUDOSCORPIONS

- OGER, P., 2016. Pseudoscorpions de l'île Sainte-Marguerite, avec mention d'une espèce nouvelle pour la France (Arachnida, Pseudoscorpiones). *Revue arachnologique*, 2(3) : 46.

OPILIONES

- BAERT, L. & VANHERCKE, L., 2016. The arachnid fauna of an urban garden in the hamlet of Essenbeek (Halle, Province of Vlaams-Brabant). *Nieuwsbrief van de Belgische arachnologische Vereniging*, 31(1): 30-47.

THESISSEN/VERSLAGEN (2014-2016)

- BOSSELAERS, J., & JOCQUÉ, R., 2016. "Book review - John A. Murphy & Michael J. Roberts 2015. Spider families of the world and their spinnerets." *Arachnologische Mitteilungen*, 52: v-vii.
- DE COCK, M., 2014-2015. Phenotypic divergence in a common orb web spider in relation to urbanisation. Universiteit Gent. 78pp. (thesis)
- DIERICK, J., 2014-2015. Community response of orb-weaving spiders to urbanization. Universiteit Gent. 96pp. (thesis)
- GRAUWELS, B., 2015-2016. Impact van het type habitat en de vloeistof in bodemvallen op de aangetroffen hoeveelheid en diversiteit aan Coleoptera, Araneae en Formicidae. Universiteit Hasselt. 21pp. (thesis)
- LAMBRECHTS, J., 2016. Nieuwe spinnensoort voor België ontdekt in het Zwin. Natuurbericht 27 mei 2016. <https://www.natuurpunt.be/nieuws/nieuwe-spinnensoort-voor-belgi%C3%AB-ontdekt-het-zwin-20160526#.V0wusPmLSM8>.
- NIJS, G., LAMBRECHTS, J., STASSEN, E., VANORMELINGEN, P., LAMBEETS, K. & FEYS, S., 2016. De Grauwe klauwier in Vlaams-Brabant: inventarisatie, habitatpreferentie en voedselbeschikbaarheid. Rapport Natuurpunt Studie 2016/5, Mechelen.

- SCHATTEMAN, J., 2015-2016. The effects of fragmentation and tree diversity on the bark dwelling community of a forest ecosystem. University of Ghent. 36pp. (thesis)
- VERAGHTERT, W., ALDERWEIRELDT, M., BOSMANS, R., JACOBS, M., POLLET, M., SEVERIJNS, N., SLEEUWAERT, T. & VERHAEGHE, F., 2016. Inventarisatie van de biodiversiteit in Bos t'Ename. Rapport Natuurpunt Studie 2016/11, Mechelen.

Verslag Algemene Vergadering ARABEL: 4 februari 2017, 14.00u Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (Vautierstraat 29, 1000 Brussel)

Aanwezig : Léon Baert, Rop Bosmans, Jan Bosselaers, Domir De Bakker, Arthur Decae, Marc Janssen, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Bram Vanthournout.

Verontschuldigd : Mark Alderweireldt, Dries Bonte, Christa Deeleman, Renaud Delfosse, Pallieter De Smedt, Frederik Hendrickx, Arnaud Henrard, Rudy Jocqué, Kevin Lambeets, Jorg Lambrechts, Pierre Oger, Thiebe Sleenwaert, Joris Souffreau, Koen Vanderhaegen, Peter van Helsdingen, Lut Van Nieuwenhuyse.

1. Administratief gedeelte (verslagen van de bestuurders)

- De voorzitter opent de vergadering.
- Verslag penningmeester: de penningmeester presenteert de cijfers (zie onder). Voor het eerst sinds vele jaren eindigt de vereniging met een lager saldo dan waarmee ze het jaar begon. Vooral door het verzoek van een aantal leden om terug een papieren versie van de nieuwsbrief te ontvangen, stelt de vergadering vast dat de inkomsten uit lidgelden juist niet meer volstaan om de kosten van het drukken en versturen van de papieren nieuwsbrief te dekken. Dit gegeven, samen met een aantal vaste en éénmalige kosten en het quasi wegvallen van inkomsten uit de levering van beelden uit de beeldbank, maakt dat we kunnen veronderstellen dat bij ongewijzigde toestand het tekort structureel zal zijn. De vergadering stelt dat het tekort van 2016 niet betekenisvol of zorgwekkend is, maar besluit de financiële situatie wel aandachtiger te monitoren in 2017 en later te beslissen of structurele maatregelen noodzakelijk zijn.

INKOMSTEN – RECETTES	
SALDO 01 JANUARI 2016	+ 6762,74 EURO
- Lidgelden	+ 1080,00 Euro
- Steungeld TERC Gent	+ 100,00 Euro
- Betaling deelname project Ename project Ename	+ 1100,00 Euro
TOTAAL INKOMSTEN	+ 2280,00 EURO

UITGAVEN	
- Drukken Nieuwsbrief	- 936,00 Euro
- Verzenden Nieuwsbrief	- 290,24 Euro
- Bankkosten	- 37,50 Euro
- Verzekering Ethias	- 71,01 Euro
- Betaling buisjes Herman Vanuytven	- 42,00 Euro
- Betaling reisonkosten Aart Noordam	- 30,00 Euro
- Uitbreiding Website	- 136,13 Euro
- Terugetaling onkosten project Ename	- 1000,00 Euro
- Betaling artikel Arachnology	- 46,17 Euro
- Betaling cadeau Vandermeiren Michel	- 100,00 Euro
TOTAAL UITGAVEN	- 2689,05 Euro

RESULTAAT SALDO 01 JANUARI 2017

+ 6373,69 EURO

Aantal leden betaald in 2016: 51

Aantal leden betaald voor 2017: 5 (betaald tot en met 31/12/2016)

- Verslag bibliothecaris Johan Van Keer: de bibliothecaris heeft geen nieuws te melden. Het bestuur besliste wel op de bestuursvergadering van 22 /12/2016 om het project (dat nog niet de facto was opgestart) van de digitalisering van niet-taxonomische artikels uit de ARABEL-bibliotheek, op te zeggen.
- Er is geen verslag van de secretaris Rudy Jocqué, die verontschuldigd is.
- De beeldbankbeheerder toont een selectie van beelden die in de jaren 2015-2016 werden overgedragen aan de ARABEL-beeldbank.
- Er is geen verslag van de databankbeheerder Frederik Hendrickx, die niet aanwezig is. Hij heeft aan de uittredende voorzitter uitgelegd dat hij in de toekomst zal geholpen worden door Filip Deblock, techniek aan het instituut. Filip zal bijdragen bij de invoer van de gegevens in het Access-bestand.
- Verslag hoofdredacteur Léon Baert: Naar aanleiding van een artikel van Jorg Lambrechts, dat 65 blz. telt en de negatieve jaarrekening voor 2016, besluit de AV om de papieren versie van de nieuwsbrief voortaan enkel nog in zwart-wit te drukken. Aan Jorg zal bovendien (door Léon) gevraagd worden om het aantal illustraties bij zijn artikel(s) te beperken.

Verkiezing van het nieuwe bestuur

De verenigingsbrede bevraging leverde volgende kandidaturen voor het bestuur op:

- Mark Alderweireldt, die de educatieve werking van de vereniging een boost wil geven en wil coördineren
- Arnaud Henrard, die kandidaat-webmaster is
- Johan Van Keer, die kandidaat-penningmeester is
- Rudy Jocqué, die secretaris wil blijven
- Jan Bosselaers, die kandidaat-ondervoorzitter is
- Léon Baert, die het redactiewerk voor de Nieuwsbrief wil blijven doen
- Rop Bosmans, die kandidaat-voorzitter is

Wegens meer kandidaturen dan bestuursfuncties (7 volgens de statuten), is Koen Van Keer kandidaat-"raadgevend bestuurslid" en tevens kandidaat om de beeldbank te blijven beheren. Dit betekent dat hij de facto zetelt in het bestuur, maar geen stemrecht heeft.

De kandidaturen worden op algemeen handgeklap onthaald. Het bestuur is verkozen.

2. De nieuwe voorzitter neemt het woord

- hulde aan de voorgangers: Jean Kekenbosch, Rudy Jocqué, Jean-Pierre Maelfait, Mark Alderweireldt, Léon Baert
- betrachtingen ('goede bedoelingen'): 1) Rode Lijst van de spinnen van Vlaanderen (werkgroep oprichten) ; 2) Verspreidingskaarten van de Belgische spinnen ; 3) Regelmaat in vergaderingen en excursies (concreet voor 2017: Algemene vergadering 04/02 ; lentevergadering 20/05 ; excursie 11/06 Gent Blaarmeersen (skiheuvel) ; excursie Viroin? aug.-sept., herfstvergadering 16/09, Vierdierdag 09/12, Algemene vergadering 27 januari 2018).

3. Uitgenodigde spreker Bram Vanthournout: "Man man man, waarom zijn er meer mannen dan vrouwen bij sommige spinnen?"

Samenvatting door de auteur:

Sommige spinnensoorten worden gekenmerkt door het voorkomen van meer vrouwtjes dan mannetjes. Dit gaat in tegen de algemene observatie dat in de meeste diersoorten gelijke aantallen van beide seksen worden teruggevonden. In de dwergspin *Oedothorax gibbosus* wordt dit veroorzaakt door een infectie met een endosymbiotische bacterie waardoor mannetjes in het eistadium afsterven. Deze bacterie is geen fan van mannetjes aangezien ze enkel via de eicel overgeërfd worden wat mannetjes voor hen een evolutionair doodlopende straatje maakt. Een overschot aan vrouwtjes wordt ook teruggevonden bij sociale spinnen die in kolonies samenleven en gezamenlijk prooien vangen en hun nest opbouwen en repareren. Hier is er echter een ander mechanisme aan het werk. Net zoals bij mensen worden bij spinnen de sekse bepaald door seks-chromosomen. Bij deze sociale soorten produceren mannetjes meer spermacellen met seks chromosomen die uiteindelijk aanleiding zullen geven tot de overproductie van vrouwtjes.

4. Varia

- Koen VK meldt dat ARABEL recent sterk "gesolliciteerd" wordt voor allerlei activiteiten, waaronder:
 - Oost-Vlaamse natuurstudiedag (03/12/2016) > workshop determineren
 - Vlaams-Brabantse natuurstudiedag, BraKoNa (04/02) > workshop spinnen
 - Ongewerveldenstudiedag (05/2017?) in provinciaal Technisch Instituut Kortrijk > lezingen
 - Insectenweek (27/05-04/06) oa. in KBIN > vraag om activiteit door ARABEL
- Koen geeft een update ivm de bedreiging van de Eresus-populatie op Balimgronden in Lommel. De Limburgse Reconversie Maatschappij (LRM) plant er samen met de stad Lommel een « Zonnepark » waardoor het overgrote aandeel van de oppervlakte habitat letterlijk zal overschaduwd worden door fotovoltaïsche panelen. Koen voert samen met Natuurpunt gesprekken met de initiatiefnemers en het Agentschap voor Natuur en Bos. Er wordt een restzone voorzien van enkele hectaren waar geen panelen zullen worden geplaatst en de onderhandelingen over bijkomende mitigerende maatregelen lopen. Het gaat om een erg moeilijk dossier omdat de gronden op het gewestplan bestemd zijn als industriegebied. De Lentevuurspin geldt als sterkste argument voor de bescherming van de habitat, ookal geniet ze -in tegenstelling tot andere belangrijke aanwezige soorten- geen formele bescherming. Dat heeft alles te maken met de media-aandacht die deze soort genereert.
- De nieuwe voorzitter bedankt Léon voor zijn jarenlange inzet als voorzitter van de vereniging.

Koen Van Keer (verslaggever)

Rop Bosmans (Voorzitter)

Rapport de l'Assemblée Générale d'ARABEL : 4 février 2017, 14h00 à l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique (rue Vautier 29, 1000 Bruxelles)

Présents: Léon Baert, Rop Bosmans, Jan Bosselaers, Domir De Bakker, Arthur Decae, Marc Janssen, Johan Van Keer, Koen Van Keer, Bram Vanthournout.

Excusés: Mark Alderweireldt, Dries Bonte, Christa Deeleman, Renaud Delfosse, Pallieter De Smedt, Frederik Hendrickx, Arnaud Henrard, Rudy Jocqué, Kevin Lambeets, Jorg Lambrechts, Pierre Oger, Thiebe Sleeuwaert, Joris Souffreau, Koen Vanderhaegen, Peter van Helsdingen, Lut Van Nieuwenhuyse.

1. Partie administrative (rapports des membres du bureau)

Le président ouvre la réunion.

- Rapport du bibliothécaire Johan Van Keer. Lors de la réunion du 22/12/2016, le bureau a décidé de terminer le projet de digitalisation des travaux non-taxonomiques.
- Rapport du Trésorier:

RECETTES

SALDO 01 JANVIER 2016 + 6762,74 EURO

- Cotisations + 1080,00 Euro
- Soutien TEREK UGent + 100,00 Euro
- Paiement participation projet Ename + 1100,00 Euro

TOTAL RECETTES + 2280,00 EURO

DEPENSES

- Frais imprimer Feuille de contact - 936,00 Euro
- Frais pour envoyer Feuille de contact - 290,24 Euro
- Frais bancaires - 37,50 Euro
- Assurances Ethias - 71,01 Euro
- Paiement tubes Sarstedt à Herman Vanuytven - 42,00 Euro
- Paiement frais de transport Aart Noordam - 30,00 Euro
- Extension site Web - 136,13 Euro
- Repaiement frais projet Ename - 1000,00 Euro
- Paiement article Arachnology - 46,17 Euro
- Paiement cadeau Vandermeiren Michel - 100,00 Euro

TOTAL DÉPENSES - 2689,05 Euro

RÉSULTAT SALDO 01 JANVIER 2017 + 6373,69

Nombre de membres payant en 2016: 51

Nombre de membres payant pour 2017: 5 (31/12/2016)

-

- Il n'y a pas de rapport du secrétaire Rudy Jocqué, vu son absence.
- Le gestionnaire de la banque d'images Koen Van Keer montre une sélection des images obtenues en 2015-2016.
- Il n'y a pas de rapport du gestionnaire de la banque de données, Frederik Hendrickx, absent. Il a expliqué au président sortant qu'il sera aidé pour incorporer les données dans la base de données Access par Filip Deblock, technicien à l'Institut.
- Rapport du rédacteur en chef Léon Baert : L'assemblée générale décide que la version de la Feuille de Contact sur papier sera désormais seulement imprimée en noir et blanc. Ceci à cause d'un long article de 65 pages de la main de Jorg Lambrechts qui sera demandé (par Léon Baert) de limiter le nombre d'images et également à cause du fait que la solde pour 2016 est négative.
- Election du nouveau bureau
- Mark Alderweireldt, activités éducatives
- Arnaud Henrard, webmaster
- Johan Van Keer, trésorier
- Rudy Jocqué, secrétaire
- Jan Bosselaers, vice-président
- Léon Baert, rédacteur en chef de la feuille de contact
- Rop Bosmans, président

Puisque le nombre de membres du bureau est limité à sept, Koen Van Keer devient 'membre consultatif' en tant que gestionnaire de la banque d'images. Il sera présent lors des réunions du bureau mais n'aura pas de droit de vote.

Les candidatures sont acceptées, le bureau est élu comme proposé.

2. Le nouveau président prend la parole

- hommage aux présidents précédents (Jean Kekenbosch, Rudy Jocqué, Jean-Pierre Maelfait, Mark Alderweireldt, Léon Baert)
- projets 1) liste rouge des araignées de Flandres (mise en place d'un groupe) 2) cartes de distribution des espèces de Belgique 3) régularité des activités (pour 2017: Assemblée générale 04/02; réunion printemps 20/05 ; excursion 11/06 Gent Blaarmeersen (skiheuveld) ; excursion Viroin? août-sept., réunion automne 16/09, jour Fourier 09/12, Assemblée générale 27/01/2018).

3. Orateur invité Bram Vanthournout: « Nom d'une pipe, pourquoi y-a-t'il plus de mâles que de femelles chez certaines araignées ? »

4. Varia

- Koen Van Keer mentionne qu'ARABEL est souvent sollicité pour toutes sortes d'activités :
 - Oost-Vlaamse natuurstudiedag (03/12/2016) > workshop déterminations
 - Vlaams-Brabantse natuurstudiedag, BraKoNa (04/02) > workshop araignées
 - Ongewerveldenstudiedag (05/2017?) in provinciaal Technisch Instituut Kortrijk > présentations
 - Insectenweek (27/05-04/06) e.a. à l'IRSNB > demande d'activité par ARABEL
- Koen Van Keer présente un compte-rendu sur les menaces qui pèsent sur les populations de *Eresus* à Lommel.
- Le nouveau président remercie Léon pour les longues années pendant lesquelles il a servi la société en tant que président.

v.z.w. ARABEL / ARABEL a.s.b.l.

Richtlijnen voor de auteurs

Neem als voorbeeld een in de "Nieuwsbrief" eerder verschenen artikel.

De tekst wordt in zijn definitieve "WORD-format" aan de redactie (Léon Baert, KBIN, Vautierstraat 29, 1000 Brussel; leon.baert@naturalsciences.be) geleverd.

Manuscripten moeten in het Nederlands, Frans of het Engels worden opgesteld.

De samenvatting dient opgesteld te worden in de twee landstalen Nederlands en Frans. Een bijkomende Engelstalige samenvatting is wenselijk.

Verwijzing in de tekst naar de literatuurlijst gebeurt als volgt: auteur in kleine kapitalen + jaar van uitgave.

Soortnamen preferentieel in Italiaans.

De literatuurlijst wordt als volgt opgesteld:

- alfabetisch gerangschikt naar auteursnaam;
- auteursnamen in kleine kapitalen;
- titels van tijdschriften voluit, niet afgekort.

Voorbeelden:

BONTE, D., BAERT, L. & MAELFAIT, J.-P., 2004. Spinnen. In : PROVOOST, S. & BONTE, D. (red.). Levende duinen: een overzicht van de biodiversiteit aan de Vlaamse kust. *Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud* (Brussel), 22: 320-343.

BONTE, D., HOFFMANN M. & MAELFAIT, J.-P., 1999. Monitoring van het begrazingsbeheer in de Belgische kustduinen aan de hand van spinnen. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 14(1): 24.

Recommandations aux auteurs

Prenez comme exemple un article paru dans une précédente feuille de contact.

Le texte envoyé à la rédaction (Léon Baert, IRSNB, rue Vautier 29, 1000 Bruxelles) doit être en "Word".

Les manuscrits doivent être rédigés en français, néerlandais ou anglais.

Le résumé présenté doit l'être dans la seconde langue nationale (français ou néerlandais). Un résumé en langue anglaise est souhaitable.

Dans l'article, la référence à la bibliographie doit être rédigée comme suit : nom d'auteur en petites capitales + année d'édition.

Les noms d'espèces figurent de préférence en italique.

La bibliographie doit être rédigée comme suit :

- noms d'auteurs classés alphabétiquement.
- les noms d'auteurs apparaissent en petites capitales.
- titres des revues rédigés en entier, sans abréviations.

Exemples :

BONTE, D., BAERT, L. & MAELFAIT, J.-P., 2004. Spinnen. In : PROVOOST, S. & BONTE, D. (red.). Levende duinen: een overzicht van de biodiversiteit aan de Vlaamse kust. *Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud* (Brussel), 22: 320-343.

BONTE, D., HOFFMANN M. & MAELFAIT, J.-P., 1999. Monitoring van het begrazingsbeheer in de Belgische kustduinen aan de hand van spinnen. *Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging*, 14(1): 24.

INHOUD-SOMMAIRE

JORG LAMBRECHTS, JOHAN VAN KEER & EUGENE STASSEN

Onderzoek naar spinnen in 6 oud-bosrelicten in de provincie Vlaams-Brabant.....	1
Werken gepubliceerd in 2016 / Travaux publiés en 2015.....	29
Verslag Algemene Vergadering ARABEL: 4 februari 2017, 14.00u in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (Vautierstraat 29, 1000 Brussel).....	32
Rapport de l'Assemblée Générale d'ARABEL: 4 février 2017, 14h00 à l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique (rue Vautier 29, 1000 Bruxelles).....	35